

# Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

## HET STELENDE KIND IN HET ARRONDISSEMENT TONGEREN

Onder verschillende oogpunten is de diefstal het belangrijkste misdrijf, waarschijnlijk het oudste en voorzeker het meest voorkomende (1).

Bij de behandeling van de jeugddelinkwentie moet men voor ogen houden dat ongeveer 90 % van de jeugdigen, die met het gerecht in aanraking komen, jongens zijn. Voor 80 tot 90 % betreft het economische delikten (2). Het zou geen blijk zijn van veel originaliteit dezelfde opmerkingen te maken voor het arrondissement Tongeren. Maar, in bescheiden mate gehoor gevend aan de oproep van de Raad van Europa (3) wensen wij, zij het dan op kleine schaal, een korte studie te wijden aan de diefstal en aan de drijfveren die de minderjarigen in ons arrondissement aanzetten tot diefstal, het meest voorkomende misdrijf tegen eigendommen. Wij hopen navolging te vinden om « de eigenaardige afwezigheid van kwantitatieve en op feiten gebaseerde inlichtingen die voor vergelijking vatbaar zijn » (4) aan te vullen.

Wij gebruikten hiervoor drie statistische bronnen : de statistieken van de Kinderrechtbank, bijgehouden sedert 1930 (5); een proefschrift over de lokalisatie van de onaangepaste jeugd in het rechterlijk arrondissement Tongeren, jaren 1953-1957 (6) en tenslotte een proefwerk over de diefstallen door minderjarigen bedreven in hetzelfde arrondissement, 1959-1961 (7).

Hieruit vernemen wij dat tussen 1951 en 1961, periode waarvoor we ons kunnen steunen op maatschappelijke enquêtes, er in totaal 680 zaken voor de Kinderrechtbank van het rechterlijk arrondissement Tongeren behandeld werden. Hierbij waren 658 jongens en 219 meisjes betrokken. Op deze misdrijven waren er 359 diefstallen van alle aard, waarbij 326 jongens en 33 meisjes betrokken waren, zodat wij, met Zuithoff en Nouwink, kunnen vaststellen dat de delikten die door jongeren bedreven worden grotendeels bestaan uit diefstallen in verschillende vormen (8).

Volgens de spreiding gebeurden 55 % van deze feiten in mijncentra. 35 % van de feiten werden bedreven door vreemdelingen, vooral Italianen. Diefstallen met braak vormen practisch alleen voor in mijncentra. Deze cijfers lijken op het eerste zicht verontrustend. Bij nadere beschouwing zijn ze echter goed uit te leggen, vermits juist in deze zeer uitgestrekte en dichtbevolkte gemeenten het toezicht zo moeilijk is. Er zijn immers bouwerven, stortplaatsen, kramen en grootwaren-

huizen waar gemakkelijk kan gestolen worden. Daar staan bij dag en bij nacht bromfietsen en gewone fietsen niet-gesloten geparkeerd, hetgeen kandidaat-dieven en « plezierrijders » aanlokt. Terwijl in de landelijke gemeenten en kleine steden alle kinderen gekend zijn, gaan in de mijncentra de veelal vreemde minderjarigen schuil onder hun anonimiteit. In deze centra zijn de jeugdige dieven vooral actief tijdens het verlof dat de vorming van doelloos-rondsloeterende benden in de hand werkt. Zo de jeugdige Italianen bijna de helft van de vreemde minderjarige dieven uitmaken, dient men niet uit het oog te verliezen dat van alle vreemdelingen de Italianen ook het talrijkst zijn.

De leeftijd van de jeugdige dieven in de mijncentra ligt lager dan die van jeugdige dieven in meer landelijke omgeving.

De interesse van deze jeugdige vreemdelingen voor de school is niet groot, vooral niet bij hun aankomst wanneer zij nog moeilijkheden hebben met de taal. De medewerking van de ouders is daarbij niet steeds aanwezig, wat toezicht erg moeilijk maakt (9). Stippen we verder aan dat in de mijncentra meestal dag en nacht gewerkt wordt en de huizen daardoor meestal niet gesloten zijn. Globaal beschouwd is de spitsleeftijd van de jeugdige dieven 14 jaar bij de meisjes en 13 jaar bij de jongens. Deze cijfers stemmen overeen met deze die Bowlby aanhaalt (10).

Opmerkelijk is dat deze diefstallen dikwijls — naar het woord van Peyster — « onbekende misdrijven » blijven. De slachtoffers, meestal winkeliers, merken de diefstal niet eens of geven hem niet aan ten einde ruzie of verlies van cliënteel te vermijden. Het parket, op de hoogte van de aangehaalde feiten, acht het niet steeds gepast — terecht wellicht — de jonge diefjes vóór de Kinderrechtbank te brengen. Hierdoor zijn we uiteindelijk onvolledig ingelicht over het werkelijk aantal gepleegde diefstallen (11).

Staan we nu even stil bij de diefstal in grootwarenhuizen. Deze winkels, sedert het einde der negentiende eeuw in grootsteden gevestigd, hebben sedert een tiental jaren bijhuizen gesticht in enkele gemeenten van ons arrondissement. Hun aantrekkelijke uitstalramen, helle verlichting, vrije ingang en zelfbedieningsstelsel, lokken niet alleen de klanten maar ook de kandidaat-dieven aan. Psychologen en criminologen zien hier drie

aanlokkingen tot diefstal: de rijke keuze, het gemak zich van de waren meester te maken en de anonimiteit van de uitbaters (12).

Zonder van slechte wil van de inrichters te gewagen (13) staan de direkties van deze huizen voor de keuze: ofwel de diefstallen in de algemene onkosten aan te rekenen, ofwel strenger op te treden, de uitgestalde waren tegen diefstal te beveiligen en ze minder bereikbaar op te stellen.

Goede handelaars als ze zijn, verkiezen ze de eerste methode. Zelden maken de direkties van de grootwarenhuizen de diefstallen bekend aan het gerecht, de diefstallen die zij niet bemerken nog daargelaten (14). Men verstaat best dat de magistraten, op wie de verantwoordelijkheid berust de diefstallen te beteugelen, hier niet steeds mee instemmen (15). Des te meer daar deze zelfberechting in vele gevallen de willekeur zeer nabij komt. Zo vernamen we dat de ouders van jeugdige dieven voor de keuze gesteld werden: tweemaal de waarde van het gestolene te betalen of aansprakelijk te worden gesteld vóór het gerecht. Dit lijkt zeer sterk op de dubbele betaling wegens konijnenschade of op de dubbele straf wegens «*furtum nec manifestum*» uit het Romeinse strafrecht.

Er zijn voorzeker betere resultaten te bereiken door een diskrete bewaking door de eigen diensten en het verwittigen van de ouders van jeugdige dieven bij de ontdekking van de diefstal. In de ogen der jeugdige dieven zou het nochtans gelden als een zwakheid deze houding te veralgemenen en het gerecht systematisch uit te schakelen (16). Gibbens verklaart dat kandidaat-dieven in grootwarenhuizen vaak beginnen te stelen, nadat zij anderen ongestraft hetzelfde zagen doen (17).

Reeds verscheidene malen heeft men opgemerkt dat er bij diefstallen in grootwarenhuizen meer jongens dan meisjes betrokken zijn; bij de volwassenen nochtans spannen de vrouwen de kroon (18). Zuithoff en Nouwink merken in dit verband op het aantal diefstallen door meisjes (in Nederland) gepleegd opvallend is: 35 %. Sommige auteurs gaan zo ver, de diefstallen in grootwarenhuizen als moeskopperij voor jeugdige stedelingen te beschouwen. Anderen wijzen erop dat deze diefstallen worden gepleegd uit zucht naar sensatie ofwel om zichzelf of hun vrienden van hun handigheid te overtuigen (20). De aard van de gestolen waren verschilt volgens de ouderdom van de dieven. Jonge kinderen (beneden de 9 jaar) — Grewel neemt aan dat diefstal voor hen een normale uiting is (21) — stelen meestal potloden, potloodslijpertjes, speelgoed en snoep. Zijn ze wat ouder, dan worden het aanstekers, rookgerief, zaklampen, fietsonderdelen, draagbare radiotoestellen, fonoplaten, fototoestellen en andere voorwerpen die hun de ogen uitsteken.

Jonge meisjes stelen vooral make-up-artikelen, na-maakjuwelen, zeep en parfum, ja, zelfs duur ondergoed. Een leerlinge-ziekenoppaster schuimde in Brussel een grootwarenhuis af, in gezelschap van haar zuster, een Fröbel-onderwijzeres. Zij stal o.a. een roze-zijden nachtkleed, enkel maar om zichzelf in de spiegel te kunnen bewonderen, want naar huis durfde zij het niet meenemen. Dat de spiegel zulke grote rol kan spelen, bewees ons vroeger al de huisdiefstal van een ski-uitrusting!

Soms gebeurt de diefstal in een grootwarenhuis ter voorbereiding van een roofoverval. Zo trokken in 1958 een aantal knapen van circa 14 jaar naar een grootwarenhuis te Luik en stalen daar dolken en zwarte halsdoeken. Zij wensten — gemaskerd en bewapend — in de vrije natuur van roofovervallen te leven!

Het hoge percentage van diefstallen door vreemdelingen, 35 %, moet ons niet verwonderen: vreemde

kinderen spijbelen ook het meest. Opmerkelijk is het nochtans dat er geen enkel geval van spijbelen werd aangetroffen tijdens de enquête te Brussel door het S.C.J.M. uitgevoerd.

Middelen om dit euvel tegen te gaan? Een betere bewaking van de uitgangen is hier aangeraden, alsmede de aangifte van recidivisten en een beter nazicht, van overheidswege, op het schoolabsenteïsme. Het uitwisselen van signalen tussen de direkties van grootwarenhuizen lijkt ons meer doeltreffend dan de vermaningen die de Rotterdamse politie geeft aan kandidaat-dieven.

Op een hoger plan schiet de school in de opvoeding tekort als zij haar leerlingen er niet op wijst dat ook de goederen van naamloze vennootschappen of van de Staat dienen gerespekteerd, en dat het principe van Lukoergos «*Steele maar laat je niet betrappen*» uit den boze is.

Grootwarenhuisdiefstal pleegt men zelden alleen. Meestal «*werkt*» men in ploegverband. Zo organiseerden een drietal jongeren uit Genk fiets- en strooptochten naar de grootwarenhuizen van Hasselt.

Laat ons nu het probleem der winkeldiefstallen onder ogen nemen. Hier gaat het gewoonlijk om een begeerd voorwerp ofwel om geld. De tactiek die de jonge dieven aanwenden bestaat er meestal in de winkelier uit zijn winkel te verwijderen. Hun spitsvondigheid grenst aan het ongelooflijke. Te B. hadden vooral de bakkers het te verduren. De dieven vroegen hun steeds om meel, koopwaar die de bakker halen moest in de bakkerij achter de eigenlijke winkel. In een zaak van foto-artikelen, handelde de jonge dief zeer vlug en gaf de buit snel over aan een handlanger die aan de deur staan bleef!

Het was echter een leerling uit de vakschool te T. die de kroon spande. In verscheidene winkels beweerde hij een geldstuk door de kelderopening te hebben laten vallen. Terwijl dan de winkelier in de kelder naar het geldstuk ging zoeken — tevergeefs natuurlijk — dook de hand van deze dief in de meestal ongesloten geldlade. Vermelden we nog een klassieke kunstgreep: het uitschakelen der elektrische bel tijdens een vorig bezoek.

Al heeft de «*joy-riding*» (diefstal voor gebruik of vol-emprunt) in ons arrondissement niet dezelfde uitbreiding genomen als deze waarvan Langholm (Noorwegen) gewaagt, toch is het aantal der op zulke wijze «*geleende*» vervoermiddelen gevoelig gestegen (22).

Naar gelang hun ouderdom stelen de minderjarige fietsen of bromfietsen. In enkele uitzonderlijke gevallen werd ons een autodiefstal gemeld. De meeste plezierrijders nemen een voertuig mee dat geparkeerd staat aan een herberg of een bioscoop en toeren ermee rond tot de pret er af is of totdat de brandstof verbruikt is. Wij maakten echter ook kennis met een tweetal dat de gestolen voorwerpen na «*gebruik*» in het kanaal wierp.

Wij menen dat voertuigen dienen afgesloten te worden, desnoods zelfs met een slot dat de wielen blokkeert. Hetzelfde is ook de mening van Langholm. De handelwijze van de Amsterdamse politie (niet-afgesloten voertuigen op te bergen), beschouwen wij werkelijk als een «*ultima ratio*».

Zonder te gewagen van het juridisch aspect van genoemde feiten die als diefstal kunnen beschouwd als de dader «*animo domini*» handelt, wensen we hier even te onderlijnen dat deze diefstal geldt als een «*affirmation de soi*» (23). Dit staat in nauw verband met de vlucht, vlucht in het avontuur, vlucht uit schrik van een standje of een «*fuite du milieu*, une libération vers le nouveau, vers l'inconnu, une fuite

de soi-même » (Prof. Lagache). Voor meerderjarigen is deze voertuigendiefstal meestal een ontlening van vervoermiddel om gemakkelijker of sneller ter bestemming te geraken. Bij de jeugd is deze diefstal echter « gratis », een kunst om de kunst, zonder utilitaire bijbedoeling.

Tussen de enkelvoudige diefstallen vernoemen wij nog de diefstallen van oud metaal, enkel mogelijk gemaakt door de medeplichtigheid van helers-opkopers. Verder zijn er nog de diefstallen uit gestationeerde wagens, van flessen bier, van pralines, van kermisballons, de diefstallen op school, gaande van schoolgerief tot horloges en geld en de diefstallen in badhokjes.

Diefstallen met behulp van braak en inklimming, komen minder voor dan enkelvoudige diefstallen. Ze staan in verhouding van 1 tot 4.

Te G. verliet een dertienjarige haast iedere nacht zijn woning om langs keldergaten en vensters in de huizen binnen te dringen. Bij deze gelegenheid werd vastgesteld hoe weinig kelderafsluitingen vastgemaakt waren en hoe gemakkelijk het is voor een slanke jongen in een huis binnen te geraken. De opbrengst van de buit werd verbrast of uitgedeeld; veelal werd het geld ervan verspild bij het spel op de automaten.

Terloops weze hier opgemerkt dat het spel op automaten heel vaak de onrechtstreekse aanleiding is tot diefstal, samen met de begeerte naar rookgerief en de zucht naar drank. Het beteugelen van de uitbating dezer automaten, met ze als kansspelen te beschouwen, zou misschien een rem voor dit euvel kunnen vormen.

Diefstallen uit offerblokken en uit mijnkastjes zijn de meest voorkomende diefstallen met braak. Huisdiefstallen, met uitzondering van diefstallen gepleegd door jongens in de mijn en door jonge meiden in dienst, komen betrekkelijk weinig voor. De verlengde schoolplicht speelt hierin een rol.

De huisdiefstallen door de 16-jarige Maria S. uit O. gepleegd zijn kenmerkend onder meer dan één oogpunt. Dit verstandelijk weinig begaafd en gesloten meisje werd achtereenvolgens bij een muziekleraar en een brievenbesteller in dienst geplaatst. Pas was zij in dienst of ze begon met geld weg te nemen. De vaste afgevaardigde ter kinderbescherming merkte o.m. op in haar maatschappelijke enquête dat Maria op regelmatige tijdstippen aan hevige hoofdpijnen leed. De brave maar primitieve ouders, die aan het hoofd staan van een talrijk huisgezin, vonden het eerst niet nodig een dokter te raadplegen. Ter zitting verklaarde de vader spontaan dat de hoofdpijnen van Maria verband hielden met menstruatiestoornissen en dat zijn dochter tijdens deze periode wel wat raar deed. Thans was zijn dochter in behandeling bij een dokter maar zij dachtte de spuitjes en volgde de voorschriften niet. Om de terugkeer van de feiten te beletten had hij zijn dochter maar thuis gehouden. Mogelijk heeft het dorpsmeisje, Maria, gestolen omdat zij zich achteruitgesteld voelde bij de meisjes van de kleine stad waar zij werkte vooral op het gebied van kledij en had zij dit tekort willen aanvullen door het kopen van nieuwe klederen en schoenen. Maar dit legt nog altijd het spontane en de diepere oorzaak van haar handelwijze niet uit. Zonder stelling te willen nemen betreffende het verband tussen de menstruatie-stoornissen en de diefstallen willen wij nochtans de mogelijkheid van deze invloed wel aanvaarden, zonder evenwel te kunnen nagaan of deze feiten gebeuren tijdens de cyclus, of in het begin ervan. Dr. T. C. N. Gibbens oordeelt dat de invloed van de menstruatie op het plegen van diefstallen niet zeker is, hoewel in dit ver-

band dikwijls genoemd wordt een zekere onevenwichtigheid die zich openbaart in de periode van premenstruatie. Dr. A. G. Valkis vindt dat de stoornissen in verband met de menstruatie invloed kunnen hebben op de diefstallen, door vrouwen gepleegd, maar alleen in de gevallen, zoals bij Maria, waar een week « psychic make-up » voorhanden is (24).

Een soort diefstal dat wij nooit te behandelen kregen is het « zakkenrollen ». Het is mogelijk dat de minderjarige daartoe niet handig genoeg bleek ofwel ontbrak hier de optima gelegenheid zoals daar zijn: de grote volkstoeloop en de samenscholing.

Een misdrijf dat eigenlijk geen diefstal is, maar toch aanleiding geeft tot het roven van andermans fruit en gewassen, is de moeskopperij of de veldroof. Wanneer het fruit duur is, nemen deze kleine economische misdrijven toe. Slechts in de gevallen van « herhaling » of wanneer de kwantiteit van het geroofde niet overeenstemt met de normale behoefte van het kind, wordt ingegrepen.

Na voor elk der soorten diefstal bondig de etiologie te hebben geschetst, past het de achtergrond van de diefstal in het algemeen te belichten.

De verhouding tussen beroeringen in het gezinsmilieu en de oorsprong van de diefstal is evident (25).

Een treffend voorbeeld biedt het geval van een elfjarige knaap uit een onregelmatig gezin waarvan reeds drie broeders met het gerecht in aanraking kwamen. Vader en moeder leven feitelijk gescheiden. Tussen haar attentie voor twee minnaars in, komt de moeder soms voor enkele dagen naar huis. Daar ze echter de kinderen moeilijk kan uitstaan en niets voelt voor huishoudelijke bezigheden, verlaat ze weldra haar gezin opnieuw. Haar vertrek heeft voor gevolg dat Albert, die nachts tijdens haar afwezigheid niet beter bewaakt wordt, gaat stelen. Hij pleegt diefstallen in winkels, steelt geld. De ontvreemde bromfietsen vormen een lange rij. Stelen wordt zijn normale activiteit. Zijn bankier was de goedgelovige dorpsheer aan wie hij zijn spaarpot in bewaring gaf. Een gestolen radiotoestel verbergt hij onder een haag. Praktisch weet hij niet wat ermee aan te van- gen want huis is radio en zelfs televisie!

Het is in de tijd van het groot verlof en tijdens de vrije namiddagen dat het grootste aantal diefstallen gepleegd worden (26).

Een doelmatig gebruik van de vrije tijd, in samenwerking met de verschillende takken der jeugdbeweging, onder bestendig en waakzaam toezicht van verantwoordelijke leiders, zou een gunstige invloed kunnen uitoefenen (27).

Louter gezelschapsleven, zonder toezicht van ouders of leiders, kan in se gevaarlijk zijn. Het volgend voorbeeld bewijst zulks: Een vijftiental knapen uit het Maasland hadden toelating gekregen van hun ouders om deel te nemen aan de herhalingen van het trommelkorps der plaatselijke schuttersgilde. Hun laat uitblijven werd regelmatig geweten aan deze herhalingen. Wat er echter na deze herhalingen gebeurde, hiervan wisten de ouders en evenmin de schutters iets. De knapen gingen in werkelijkheid, in bende, fiets-trofeën stelen en, om elkaar de loef af te steken, stalen zij om de mooiste fietslamp, pakjesdrager, bel en andere fietsonderdelen.

Wij zijn akkoord met de bewering dat jeugdbeweging een onbetwistbaar nut en waarde bezit, maar nemen niet aan dat jeugdbeweging een standaardoplossing zou zijn voor het benutten van de vrije tijd (28). Er werd vaak beweerd dat diefstal een gelegenheidsdelikt is. Derhalve moeten de maatregelen ter voorkoming, om afdoende te zijn, tijdig getrof-

fen worden en dienen de jonge dieven zo snel mogelijk opgespoord en buiten staat gesteld nog te misdoen.

Het is van groot belang de neiging tot diefstal in de kiem te smoren want, zoals Bowlby zei (29) is diefstal zoals reumakoorts een kwaal van de jeugd- en jongelingsjaren. De gevolgen ervan doen zich gevoelen in het latere leven.

De opgegeven cijfers der diefstallen gepleegd door minderjarigen, zijn ontoereikend om de werkelijke omvang van de kwaal te tonen daar de statistieken geen rekening houden met de leeftijd waarop de neiging tot stelen ontstond. Het ligt voor de hand dat de latere ernstige diefstallen voorafgegaan werden door «oefeningen» in de puberteit. In deze periode dient de oorsprong van de storing gezocht te worden (30).

Het is daarom zo spijtig dat de kinderrechtser laat-tijdig of te laat gevat wordt en zulks om de redenen dat we hierboven uiteengezet hebben. Een jeugdige dief kan een zieke zijn; in elk geval is hij een ongelukkige.

Het behoort aan de rechterlijke overheid uit te maken welke maatregelen er dienen getroffen te worden in de geest van de Amerikaanse kinderrechtser Linsay: bij het stelen van een fiets is niet het lot van de fiets van belang, maar wel dit van de jonge dief (31).

Maurice FRÈRE,

Kinderrechtser

van het Arrondissement Tongeren,

Adviseur van de A.I.M.J.

(1) R. Legros, *Considération sur le Vol*, in: *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 1955, bl. 651 en vlg.

(2) Dr. Grewel, *Problemen der Jeugdmisdadigheid*, in: *Documentatieblad*, uitgave van het Ned. Min. van Justitie, Den Haag, 1960, nr. bl. 99.

(3) *Quelques aspects de la Délinquance Juvenile dans douze pays du Conseil de l'Europe*, Strasbourg, 1960.

(4) Zuihoff en Houwink, *Jeugdcriminaliteit in Nederland*, in: *Documentatieblad*, jg. 1961, nr. 3, bl. 193.

(5) *Statistieken aangelegd door dhr. griffier A. Hubens*, onuitgeg.

(6) *Proefwerk van Mej. M. Bierwerts*, 1959.

(7) *Proefwerk van Mej. M. Vroonen*, 1961.

(8) Zuihoff en Houwink, op. cit. bl. 89.

(9) *Proefwerk van Mej. Bierwerts*, op. cit.

(10) John Bowlby, *Forty-four juvenile thieves, their character and homelife*, London, bl. 1 — cf. Debuyst e.a. *Petits voleurs de Grands Magasins*, C.E.D.J. 1960, bl. 24.

(11) Dr. Grewel, op. cit. bl. 99.

(12) T.C.N. Gibbens, *4e Int. Crim. Congress*, Den Haag, 1960, doc. II 3, *General Report*.

(13) Gibbens, op. cit. bl. 5.

(14) Debuyst e.a. op. cit. bl. 110 en vlg.

(15) Debuyst e.a. op. cit. bl. 113 en Racine, *La Délinquance Juvenile en Belgique*, uitg. C.E.D.J. 1959, bl. 98.

(16) Debuyst e.a. op. cit. bl. 114.

(17) Gibbens, op. cit. bl. 4.

(18) C.N. Peyster, *De Onbekende Misdaad*, 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1958, bl. 144.

(19) Zuihoff en Houwink, op. cit. bl. 189.

(20) Gibbens, op. cit. bl. 4.

(21) Grewel, op. cit. bl. 110.

(22) Dr. Parrot, e.a. *Le Vol de Voiture chez l'Adolescent*, in: *Sauvegarde de l'Enfance*, mai 1957, passim. zie ook Langholm, *La Norvège et ses jeunes in: Cahiers de l'Enfance*, nr. 80, nov. 1961. Vgl. R. Charles, *Introduction à l'étude du Vol* 1961, bl. nr. 200 en vlg.

(23) Dr. Parrot e.a., op. cit.

(24) Cfr. T.C.N. Gibbens, op. cit. blz. 9; Dr. Valkis, *Theft in Department Stores*, *Preparatory Papers van het 4<sup>e</sup> Intern. Congres*, Den Haag, 1960, document 11/3 blz. 5; Lekkerkerker, *Menstruatie en Steelneiging*, in: Prof. Carp's *«Sexuele Misdadigheid»*, blz. 75 en vlg.; H.B. Thiekötter, *Die psychologische Wurzel und strafrechtliche Bewertung von Warenhaustiefstählen*, thesis, Keulen, blz. 16-20.

(25) Roland Berger, *het Stelende Kind*, *Documentatieblad*, 1958, blz. 102.

(26) F. Lox, *Loisirs de Jeunes*, in: *L'Enfant*, 1961, nr. 6, blz. 429.

(27) F. Lox, op. cit. blz. 432.

(28) Debuyst e.a. op. cit., blz. 119.

(29) Bowlby, op. cit. passim.

(30) Bowlby, op. cit. passim.

(31) Maurice Frère, *De Opvoedende Bijstand en de Kinderrechtser*, in: *Maatschappelijk Dienstbetoon*, 1960, nr. 5-6, blz. 15-22.

## Arbeidsongevallen. — De regresvordering van de werkgever of zijn verzekeraar-wet op de derde-verantwoordelijke

### I. Probleemstelling.

Het behoeft geen betoog dat de forfaitaire verantwoordelijkheid inzake arbeidsongevallen, zoals deze werd ingevoerd door de wet van 24-12-1903, grondige verschillen vertoont met de burgerlijke verantwoordelijkheid van artikel 1382 B.W.

Het volstaat te wijzen op het «forfaitaire» karakter der schadevergoeding inzake arbeidsongevallen en tevens op het feit dat hier geen causaal verband dient te bestaan tussen schuld en schade. Het is zelfs zo dat de patroon verplicht is het slachtoffer van een werkongeval te vergoeden wanneer geen tekortkoming of schuld ten zijnen laste kan worden weerhouden.

Ondanks deze grondige verschillen is het niet uitgesloten dat de forfaitaire en burgerlijke verantwoordelijkheid zouden samenlopen, namelijk wanneer we staan voor een ongeval, veroorzaakt door een derde die voor dit ongeval verantwoordelijk is volgens het gemeen recht, en waarvan het slachtoffer valt onder toepassing der samengeschatte wetten betreffende de arbeidsongevallen. Als derde wordt aanzien «de verantwoordelijke persoon, andere dan de patroon, zijn personeel of ondergeschikten» (art. 19 al. 3) of nog «personen vreemd aan de onderneming» (1).

Deze toestand doet zich thans geregeld voor sinds de wet van 10.7.1951 de forfaitaire verantwoordelijkheid definitief heeft uitgebreid tot de ongevallen op de

weg naar en van het werk. Inderdaad heeft het slachtoffer van zulk arbeidsongeval de keuze behouden, ofwel zich te wenden tot zijn werkgever ten einde de forfaitaire vergoedingen te bekomen op grond van de samengeschatte wetten betreffende arbeidsongevallen, ofwel zich te richten tegen de derde-verantwoordelijke die het ongeval veroorzaakte ten einde de vergoedingen te bekomen op grond van het gemeen recht.

Wij zeggen wel «de keuze», want artikel 19 al. 4 der samengeschatte wetten (wet van 10.7.1951, art. 10, 1<sup>o</sup>) voorziet uitdrukkelijk dat beide vergoedingen, ingeval van samenloop, niet mogen gecumuleerd worden, althans niet voor zover ze dezelfde schade dekken.

Alhoewel de werknemer soms voordeel zal hebben bij het bekomen van de vergoedingen op grond van het gemeen recht omdat deze vaak hoger liggen dan de forfaitaire vergoedingen, toch is het niet denkbeeldig dat het slachtoffer zich zou wenden tegen zijn werkgever bijv. ingeval de derde-verantwoordelijke onvermogen is. In deze veronderstelling beschikken de werkgever of zijn verzekeraar over een vordering die hun toelaat de vergoedingen, die zij moeten betalen aan het slachtoffer, terug te vorderen van de derde-verantwoordelijke die het werkongeval veroorzaakte.

De moeilijkheid is nu te weten over welke vordering de werkgever of zijn verzekeraar beschikt om verhaal uit te oefenen op de derde-verantwoordelijke.

## II. Subrogatoire vordering of persoonlijke vordering.

Volgens artikel 19 al. 5 beschikt de werkgever over een subrogatoire vordering, doch in de rechtsleer heeft men zich de vraag gesteld of hij ook niet over een persoonlijke vordering beschikte op grond van artikel 1382 B.W.

Niet alleen de rechtsleer heeft zich deze vraag gesteld, ook door de rechtspraak werd het probleem op verschillende wijzen beslecht. Vóór 1940 nam het Hof van Cassatie aan dat de werkgever of zijn verzekeraar benevens de subrogatoire vordering ook nog over een persoonlijke vordering beschikte op grond van artikel 1382 B.W. (2). Het Hof van Cassatie had in zijn arrest van 17.9.1909 verklaard « que tout accident survenu à un ouvrier dans le cours de l'exécution du contrat de travail atteint directement dans leur avoir le chef d'entreprise ou la société d'assurance et que l'obligation de payer les réparations légales, lorsque l'accident est causé par un tiers, est la conséquence de la faute de ce tiers ».

Deze rechtspraak scheen stevig gevestigd en toch is het een arrest van hetzelfde Hof dat op 15.4.1940 een ommekeer in deze rechtspraak heeft teweeg gebracht. Het Hof besliste: « le chef d'entreprise et l'assureur-loi n'ont, contre le tiers responsable, en vue d'obtenir le remboursement total ou partiel des indemnités forfaitaires, alineas 3 et 7 (huidig 4 en 8) de l'article 19... » en de patroon of zijn verzekeraar-wet kunnen volgens dit arrest niet « exercer une autre action, indépendante de celle de la victime ou de ses ayants droits » (3).

Het Hof van Cassatie heeft dus beslist dat de werkgever of zijn verzekeraar enkel over een subrogatoire vordering beschikken. Deze ommekeer in de rechtspraak van het Hof moet niet gezocht in de tegenstand van de Hoven en Rechtbanken, noch in de rechtsleer, maar wel in het feit dat het Hof van Cassatie zijn rechtspraak had gewijzigd op twee punten die nauw met deze stof verband houden.

1) Vooreerst had het Hof aangenomen dat men zich niet noodzakelijk ten persoonlijke titel moest kunnen beroepen op artikel 1382 B.W. om zich voor de strafrechtbanken als burgerlijke partij te kunnen aanstellen. Een reeks arresten, gaande van 1937 tot 1940, oordeelden de uitoefening van een louter subrogatoire vordering tegen de burgerlijke aansprakelijke partij voldoende, opdat de indeplaatsgestelde zijn aanspraak voor de strafrechter zou kunnen doen gelden. Dit principe zou de werkgever of zijn verzekeraar toelaten zich als burgerlijke partij aan te stellen tegen de derde die een werkongeval veroorzaakte (4).

2) In de tweede plaats werd vanaf 1937 door verschillende arresten beslist dat de patroon gehouden is het slachtoffer van een arbeidsongeval te vergoeden, niet omwille van de fout van de derde, maar wel omwille van het kontraktueel of reglementair statuut van het slachtoffer.

Bijgevolg, beslisten deze arresten dat de werkgever tot zekere prestaties gehouden is om een reden die verschilt van de fout van de derde. Derhalve lijdt de werkgever geen schade in de zin van artikel 1382 B.W. (5).

Deze redenering doet wellicht artificieel aan en zal zeker niet alle juristen voldoende schenken. Hoe dan ook, deze beide stellingnamen van het Hof van Cassatie hebben geleid tot zijn arrest van 15.4.1940.

In dit arrest leest men betreffende de vordering van de werkgever of zijn verzekeraar tegen de derde-verantwoordelijke: « si la loi nouvelle (L. 24.12.1903)

écarte, dans les cas qu'elle prévoit, l'application des règles du droit commun, elle ne les modifie pas intrinsèquement et n'étend pas la notion du dommage telle qu'elle résulte des articles 1382 et suiv. du Code Civil; qu'il ne saurait y avoir de dommage, au sens de ces articles, sans atteinte à un droit » en verder « qu'aucune atteinte n'est portée aux droits du chef d'entreprise par le seul fait qu'un tiers a, par sa faute, causé des blessures ou la mort d'un ouvrier; que l'obligation naissant en pareil cas en vertu des lois coordonnées à charge du chef d'entreprise ne saurait être considérée comme une lésion de ses droits; que le fait culpeux du tiers ne fait point naître à son profit, en raison de ce prétendu dommage, une action aquilienne indépendante de celle qui appartient à la victime ou à ses ayants droits » (6).

Samenvattend kan gezegd worden dat gans deze rechtspraak gesteund is op een enkele overweging, namelijk dat in hoofde van de werkgever, door de schuld van de derde, geen enkel recht is gekrenkt. Deze rechtspraak, die intussen herhaaldelijk werd bevestigd (7), heeft een einde gesteld aan de betwisting en beslist dat de werkgever die verplicht is zijn werknemer, slachtoffer van een arbeidsongeval, te vergoeden enkel over een subrogatoire vordering beschikt en niet over de persoonlijke vordering van artikel 1382 B.W. zoals vroeger door de rechtspraak werd aangenomen.

## III. Nadelige gevolgen aan de subrogatoire vordering verbonden.

Het is van belang te weten over welke vordering de werkgever of zijn verzekeraar-wet beschikken. Inderdaad zijn de gevolgen verbonden aan een persoonlijke vordering of deze verbonden aan een subrogatoire vordering niet dezelfde en is deze laatste minder voordelig voor de werkgever of zijn verzekeraar.

Want, evenals bij de algemene subrogatie van artikel 1251 B.W.B., is de vordering bij de indeplaatsstelling afhankelijk van de voorafgaandelijke betaling. D.w.z. dat de werkgever of zijn verzekeraar de forfaitaire vergoeding of de renten werkelijk zal moeten betaald hebben aan het slachtoffer vooraleer hij terugbetaling ervan kan vorderen van de derde-verantwoordelijke. Men kan dit op het eerste gezicht niet zo nadelig achten, maar men dient te overwegen dat de werkgever of zijn verzekeraar een kapitaal zal moeten storten of zekerheid stellen tot waarborg der uit te keren renten (8).

Dan stelt zich de vraag of de consignatie van zulk een kapitaal gelijkstaat met betaling, m.a.w. of de werkgever van de derde terugbetaling kan vorderen van het kapitaal dat hij moet storten tot waarborg der renten.

Om deze vraag te beantwoorden moeten twee gevallen onderscheiden worden. Het antwoord zal verschillen al naar gelang de werkgever ja dan neen een verzekering tegen arbeidsongevallen heeft afgesloten.

1) Wanneer geen verzekering werd aangegaan is de patroon verplicht een kapitaal te storten tot waarborg der renten in handen van de Algemene Spaaren Lijfrentekas of in handen van een ander daartoe aangenomen organisme (9).

Een zulkdanige storting heeft het Hof van Cassatie gelijkgesteld met een betaling zodat de werkgever in dit geval het gestorte kapitaal onmiddellijk kan terugvorderen van de persoon die verantwoordelijk is voor het werkongeval, ook al werden de renten niet volledig aan het slachtoffer uitbetaald (10).

Maar verschillende werkgevers kunnen van deze

kapitaalsstorting worden vrijgesteld indien zij in de plaats daarvan zekerheid stellen <sup>(11)</sup>. Deze zekerheidsstelling door het verlenen van een hypotheek of door een borgstelling wordt echter door het Hof van Cassatie niet met een terugbetaling gelijkgesteld. De werkgever die zekerheid stelde kan derhalve geen terugbetaling eisen van de renten alvorens ze werkelijk werden betaald <sup>(12)</sup>.

Dit onderscheid is wellicht in rechte te rechtvaardigen, maar hierbij werd toch zeker over het hoofd gezien dat het verlenen van een hypotheek of het stellen van een borg voor een werkgever-handelaar een even zware economische last kan betekenen als het storten van een kapitaal tot zekerheid der renten <sup>(13)</sup>.

2) In het merendeel der gevallen echter zal de werkgever een verzekering tegen arbeidsongevallen hebben afgesloten.

Luidens artikel 9 der samengeschatelde wetten is de verzekeraar gesubrogeerd in de verplichtingen van de werkgever.

Ook hier moet een onderscheid gemaakt worden. Zoals de werkgevers worden ook de verzekeringsmaatschappijen op verschillende wijze behandeld daar sommigen een kapitaal storten tot waarborg der renten in handen van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas of een ander aangenomen organisme <sup>(14)</sup>, terwijl andere maatschappijen dit kapitaal voor de dienst der renten in eigen handen kunnen behouden mits zij aan bijkomende vereisten voldoen <sup>(15)</sup>.

Het Hof van Cassatie besliste dat het storten van een kapitaal met betaling gelijkstaat. De verzekeringsmaatschappij die aldus dit kapitaal heeft uit handen gegeven kan onmiddellijk de terugbetaling ervan eisen. Doch de verzekeraar die gemachtigd werd zelf de dienst van zijn renten te verzekeren en derhalve niet verplicht was het kapitaal uit handen te geven kon slechts terugbetaling vorderen der renten naar mate deze werkelijk werden betaald en kon geen terugbetaling vorderen van het kapitaal dat de renten waarborgt <sup>(16)</sup>.

Al kan men van mening zijn dat dit onderscheid eveneens in rechte te rechtvaardigen was, toch betekende het meteen dat de verzekeringsmaatschappijen op verschillende wijze worden behandeld naar gelang zij al dan niet gemachtigd zijn het kapitaal in eigen handen te bewaren.

Het is de wet van 16 maart 1954, die artikel 19 der samengeschatelde wetten met een alinea kwam aanvullen, die hierin gedeeltelijk verbetering bracht. Dit alinea kent aan alle verzekeringsmaatschappijen zonder onderscheid het recht toe om onmiddellijk het kapitaal tot waarborg der renten terug te eisen van de derde-verantwoordelijke, ongeacht zij dit kapitaal hebben geconsigneerd of in eigen handen behouden <sup>(17)</sup>. Evenwel heeft de wet van 16 maart 1954 slechts een gedeeltelijk correctief gebracht aan het nadeel verbonden aan de subrogatoire vordering.

Deze mogelijkheid wordt enkel toegekend aan de verzekeringsmaatschappijen en niet aan de werkgevers die van de kapitaalsstorting worden vrijgesteld door het verlenen van zekerheid.

Verder blijft de vordering bij de indeplaatsstelling nog nadelig voor de verzekeraars zelf omdat zij slechts verplicht zijn een kapitaal te storten of af te zonderen na het verstrijken van de driejaarlijkse herzieningstermijn. Maar vóór het verstrijken van de herzieningstermijn bestaan de wettelijke prestaties in het betalen van jaarlijkse vergoedingen <sup>(18)</sup> en de verzekeraar is verplicht hiervoor mathematische reserves aan te leggen waarvoor hij geen vergoeding kan vorderen <sup>(19)</sup>.

#### IV. Besluit.

We beperken ons tot twee gevolgtrekkingen uit deze uiteenzetting.

1) De personen die een werkongeval veroorzaken zijn tot verschillende verplichtingen gehouden naar mate de subrogatoire vordering tegen hen wordt ingesteld, enerzijds door de werkgever, vrijgesteld van kapitaalsstorting tot waarborg der renten of, anderzijds, door een verzekeraar-wet.

Zo de vordering bij subrogatie wordt ingesteld door de patroon, vrijgesteld van kapitaalsstorting door het verlenen van zekerheid, kan de Rechtbank de derde-verantwoordelijke enkel veroordelen tot terugbetaling der forfaitaire vergoedingen ten belope en in de mate dat deze vergoedingen door de werkgever werkelijk aan het slachtoffer werden uitbetaald, en slechts voor zover deze forfaitaire vergoedingen de gemeenrechtelijke vergoedingen niet overtreffen.

Integendeel, wordt de subrogatoire vordering ingesteld door een verzekeraar-wet, dan kan de verantwoordelijke persoon veroordeeld worden tot onmiddellijke terugbetaling van het kapitaal dat de renten waarborgt na het verstrijken van de herzieningstermijn, ook weer tot beloop van hun aansprakelijkheid volgens het gemeenrecht.

2) Ten slotte komen wij tot het besluit dat wij met deze uiteenzetting op het oog hebben gehad.

Wanneer een werkgever of zijn verzekeraar-wet worden gedagvaard door het slachtoffer van een arbeidsongeval op grond der samengeschatelde wetten, plegen zij onmiddellijk de derde-verantwoordelijke in vrijwaring op te roepen tegen iedere veroordeling die tegen hen zou uitgeroepen worden. Een zulkdanige oproeping in vrijwaring is niet ontvankelijk. Inderdaad hebben de werkgever of de verzekeraar-wet nog geen vergoedingen aan het slachtoffer uitbetaald, a fortiori is op dat ogenblik het kapitaal, dat de eventueel uit te keren renten zal moeten waarborgen, nog niet gestort of afgezonderd. De eis in vrijwaring, gesteund op een subrogatoire vordering, is voorbarig en niet ontvankelijk omdat de essentiële voorwaarde om over een vordering bij subrogatie te beschikken, nl. de voorafgaandelijke betaling, niet is vervuld <sup>(20)</sup>.

Wel kan de werkgever of de verzekeraar-wet de derde-verantwoordelijke dagvaarden in verplichte tussenkomst ten einde hem het tussen te komen vonnis te horen gemeen verklaren.

De werkgever of de verzekeraar zal immers tegen de verantwoordelijke persoon later een verknochte eis te stellen hebben <sup>(21)</sup>. Het is dus een gelegenheid voor de verantwoordelijke om nu reeds zijn standpunt te verdedigen wat betreft de graad van blijvende werk- onbekwaamheid en het basisloon waarop de vergoedingen zullen berekend worden <sup>(22)</sup>. Aldus zal een onderzoek over de grond der zaak vermeden worden wanneer de werkgever of de verzekeraar-wet later een vordering inleiden tot terugbetaling der betaalde vergoedingen of van het gestorte kapitaal <sup>(23)</sup>.

C. JACQMAIN,  
Advocaat te Antwerpen.

(1) Parl. doc. Kamer 1901-1902, nr. 302, p. 105, XXXIX.

(2) Cass. 19-7-1909, Pas. 1909, I, 349; Cass. 14-10-1912, Pas. 1912, I, 416; Cass. 7-1-1929, Pas. 1929, I, 52.

(3) Cass. 15-4-1940, Pas. 1940, I, 121.

(4) Cass. 14-7-1937, Pas. 1937, I, 227; Cass. 15-2-1938, Pas. 1938, I, 47; Cass. 24-1-1939, Pas. 1939, I, 44; Cass. 15-4-1940, Pas. 1940, I, 121; Cass. 13-1-1941, Pas. 1941, I, 392; Cass. 7-10-1941, Pas. 1941, I, 392; Cass. 22-10-1941, Pas. 1941, I, 392.

(5) Cass. 25-2-1936, Pas. 1936, I, 165; Cass. 19-4-1937, Pas. 1937, I, 117; Cass. 17-1-1938, Pas. 1938, I; Cass. 11-4-



1938, Pas. 1938, I, 8, 26, 145, 342, 3°; Cass. 31-10-1938, Pas. 1938, I; Cass. 18-4-1939, Pas. 1939, I, 192; Cass. 24-4-1939, Pas. 1939, I, 196.

(6) Cfr. 3.

(7) Cass. 19-5-1952, Pas. 1952, I, 603; Cass. 11-5-1953, Pas. 1953, I, 700; contra: ber. Gent. 6-4-1950, Pas. 1950, II, 109; Cass. 5-3-1953, Rev. crit. jur. belge 1953, p. 185 en nota De Page; Dabin & Lagasse, Examen de jurisprudence, 1953, p. 248.

(8) Art. 12, 14 al. 3 der samengeschatelde wetten.

(9) Art. 12 der samengeschatelde wetten.

(10) Cass. 14-7-1952, Pas. 1952, I, 747. — J.T. 1952, p. 639 en nota Horion; Rev. crit. jur. belge 1953, p. 100 en nota Wets; «De vergoeding van arbeidsongevallen», O. De Leye, p. 253, n° 376.

(11) Art. 14, al. 4 der samengeschatelde wetten.

(12) Cass. 16-11-1953, Pas. 1954, I, 209; J.T. 1954, p. 185 en nota S. David; Cass. 23-3-1953, Pas. 1953, I, 559; «De vergoeding van arbeidsongevallen», O. De Leye, p. 253, n° 376.

(13) Vienne, Acc. du travail, Bull. Ass. 1950, p. 341 en vlg.

(14) K.B. 7-12-1931, art. 15.

(15) K.B. 7-12-1931, Hoofdstuk VI.

(16) Cfr. 10 en 12.

(17) J.T. 1954, nr. 310, n° 8, 9, 10, nota S. David; art. 19 in fine der samengeschatelde wetten; ber. Luik, 20-3-1952, Rev. gén. ass. resp. 1952, n° 5065; ber. Luik (ver. Kamers) 23-5-1955, Bull. Ass. 1956, p. 347; Cass. 5-5-61, R.W. 1961-1962, kol. 321.

(18) Art. 2 en 10 der samengeschatelde wetten.

(19) K.B. 7-12-1931, art. 13; «Vergoeding van arbeidsongevallen», O. de Leye, p. 254, nr. 376.

(20) Antwerpen, 1° Kamer bis, 14-2-1961. N.V. Zurich t./ N.V. Bell Telephone Manufacturing C° en W. Verbaenen (R.W. 1961-62, kol. 1102) in beroep het vonnis hervormend van Vred. 3° Kanton-Antwerpen, 6-2-1960 (R.W. 1961-62, kol. 1111). Cass. 5-5-61, R.W. 1961-1962, kol. 321.

(21) Cfr. 20; R.P.D.B., v° Intervention en matière civile, nr. 85 en 90; Vred. Antwerpen, 27-7-1911, Pand. pér. 1912, 833.

(22) Luik 20-11-1941, Bull. Ass. 1942, p. 25.

(23) Delaruyère-Namèche, Accidents de travail, n° 423, 6°.

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 november 1961.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: Ridder Anciaux de Faveaux.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Advocaten: Mrs. Folly en Faurès.

**Ongeoorloofde mededinging (K.B. 23 december 1934).**

— Niet-eerbiediging door derden van een monopolie van invoer en verkoop van een bepaald product. — Vereisten voor de aansprakelijkheid van deze derden.

*De feitenrechter oordeelt niet soeverein of de aangevoerde feiten al dan niet met de eerlijke gebruiken in zake handel strijdige daden uitmaken in de zin van het K.B. van 23 december 1934. Het komt aan het Hof toe na te gaan of, uit de door hetzelfde soeverein vastgestelde feiten de feitenrechter een juiste toepassing van het in bedoeld koninklijk besluit begrepen wettelijk beginsel heeft gemaakt.*

*Het bestreden arrest, door zijn beslissing op het op absolute wijze gestelde principe te steunen, dat de derden er toe gehouden zijn zich ervan te onthouden producten in te voeren, waarvan het hun bekend is, dat een handelaar het invoer- en verkoopmonopolie ervan van een medecontractant verkregen heeft, beslist niet enkel, dat het bestaan van soortgelijke overeenkomst aan derden tegenstelbaar is, maar ook en zulks in weerwil van de bepaling van art. 1165 B.W., dat een overeenkomst tot gevolg heeft de derden in alle omstandigheden te verbinden en in onderhavig geval de vrijheid om met om het even wie handel te drijven, te beperken.*

*Vernietiging van het bestreden arrest, dat o.m. had moeten nagaan, of de eiser geen derde-medeplichtige was geweest aan een contractuele fout, die door de firma, waaraan hij de producten gekocht had, begaan werd, ofwel wegens zijn gedraging in de omstandigheden eigen aan de zaak, zich niet aan een fout, voortkomend n.l. uit een oneerlijkheid of een professionele tekortkoming, schuldig gemaakt had.*

Thienpont t/ V.Z.W.D. Codaco.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 oktober 1960 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de

artikelen 1165, 1382, 1383 van het burgerlijk wetboek, 1, 2 van het koninklijk besluit nr 55 van 23 december 1934 tot bescherming van de voortbrengers, handelaars en verbruikers tegen zekere handelingen strekkende tot het verdraaien van de normale voorwaarden der mededinging en 97 van de Grondwet.

doordat, de aanspraak van verweerster aannemen- de dat een overeenkomst van exclusiviteit en de kennis ervan door de concurrenten van de houder dezen ertoe verplichten zich ervan te onthouden die overeenkomst te miskennen, het bestreden arrest verklaart dat het te koop aanbieden en het verkopen van de Revell producten in België, door aanlegger, naar luid van de artikelen 1382 en 1383 van het burgerlijk wetboek, een fout en, naar luid van het koninklijk besluit van 23 december 1934, een oneerlijke mededinging uitmaken, en het staken ervan beveelt, redenen hieruit afgeleid, dat het principe van de betrekkelijkheid van de overeenkomsten zich niet uitstrekt tot het feit van hun bestaan hetwelk, aan derden bekend, zich aan hen opdringt, dat de contracterende partijen in het bestaan zelf van een overeenkomst een waarde vinden, welke in hun patrimonium overgaat en door derden nagekomen moet worden; dat artikel 1165 van het burgerlijk wetboek verbiedt dat een persoon verplichtingen zou kunnen hebben zonder daarin toegestemd te hebben en dat het niet toegelaten is aan om het even wie een recht te ontnemen dat hij zich door het wettelijk middel van een wederzijdse overeenkomst verzekerd heeft, dat een overeenkomst van exclusiviteit, gelijk aan die welke haar met de firma Revell verbindt voor verweerster verbintenissen te bezwarenden titel behelst welke zij nagekomen is en dat de waarde, welke in haar patrimonium overgegaan is als tegenprestatie uitgaven gehad heeft, waarvoor zij het recht heeft vergoed te worden; dat niet ter zake dienend zijn de door de eerste rechter gemaakte opmerkingen over de wijze van voorziening van aanlegger met Revell producten en over de verbintenissen welke de Amerikaanse kopers van deze producten al dan niet zouden aangegaan hebben, de betwisting beperkt zijnde tot het vestigen van een recht in hoofde van verweerster, van de kennis van dit recht in hoofde van aanlegger en van de schending van hetzelfde recht door deze laatste, dan wanneer, door aldus op absolute wijze het principe te stellen dat de derden er toe gehouden zijn zich ervan te onthouden producten in te voeren en te verkopen waarvan het hun bekend is dat een handelaar het invoer- en verkoopmonopolie of exclusiviteit ervan van een medecontractant verkregen heeft, het arrest niet enkel

beslist dat een overeenkomst aan derden tegenstelbaar is, maar ook, en zulks in weerwil van de bepaling van artikel 1165 van het burgerlijk wetboek, dat zij tot gevolg heeft de derden in alle omstandigheden te verbinden en hun vrijheid om met om het even wie handel te drijven te beperken, waaruit volgt dat het arrest de boven ingeroepen wetsbepalingen schendt door uitsluitend op dergelijk naar recht verkeerd algemeen principe te steunen om eruit af te leiden dat aanlegger een fout zou begaan hebben en zich schuldig zou gemaakt hebben aan oneerlijke mededinging, zonder na te gaan onder meer of aanlegger geen derde-medeplichtige is geweest aan een contractuele fout die door de firma waarvan hij de Revell artikelen gekocht had begaan werd, ofwel, wegens zijn gedraging in de omstandigheden eigen aan de zaak, men hem geen fout kon verwijten, andere dan die welke zou voortspuiten uit de miskenning van gezegd principe, een oneerlijkheid of ook een professionele tekortkoming :

Overwegende dat, in tegenstelling met hetgeen verweerster beweert, de feitenrechter niet soeverein oordeelt of de aangevoerde feiten al dan niet met de eerlijke gebruiken in zake handel strijdige daden uitmaken naar de zin van het koninklijk besluit van 23 december 1934; dat het aan het Hof toekomt na te gaan of, uit de door hetzelfde soeverein vastgestelde feiten, de feitenrechter een juiste toepassing van het in gezegd koninklijk besluit begrepen wettelijk beginsel gemaakt heeft;

Dat, in tegenstelling ook met hetgeen verweerster beweert, de feitenrechter geen enkele feitelijke omstandigheid, eigen aan de zaak, bedoelt welke het zou mogelijk maken wettig eruit af te leiden dat aanlegger zich schuldig zou gemaakt hebben aan een met de eerlijke gebruiken in zake handel strijdige daad; dat de rechter zich ertoe beperkt te beslissen dat het door de vennootschap Revell aan verweerster bij overeenkomst toegestane verkoopmonopolie, zich aan aanlegger opdringt van het ogenblik af dat hij ervan kennis gehad heeft en dat hij namelijk deze beslissing op de algemene overweging steunt, dat een overeenkomst van exclusiviteit gelijk aan die welke verweerster geniet, voor haar « verbintenissen te bezwarenden titel » behelst, « dat de waarde welke in haar patrimonium overgegaan is als tegenprestatie uitgaven gehad heeft waarvan zij het recht heeft te verwachten dat zij zullen vergoed worden, dat aan de derden toe te laten zich te gedragen alsof de overeenkomst niet bestond erop zou neerkomen aan beroepster (hier verweerster) een nadeel te berokkenen door de gedane uitgaven vruchteloos te maken... »;

Overwegende dat het arrest zijn beslissing steunt op het, op absolute wijze gestelde principe, dat de derden er toe gehouden zijn zich ervan te onthouden producten in te voeren en te verkopen waarvan het hun bekend is dat een handelaar het invoer- en verkoopmonopolie ervan van een medecontractant verkregen heeft;

Dat het arrest aldus niet enkel beslist dat het bestaan van soortgelijke overeenkomst aan derden tegenstelbaar is, maar ook, en zulks in weerwil van de bepaling van artikel 1165 van het burgerlijk wetboek, dat een overeenkomst tot gevolg heeft de derden in alle omstandigheden te verbinden en in onderhavig geval de vrijheid om met om het even wie handel te drijven te beperken »;

Overwegende dat het bestreden arrest de in het middel ingeroepen wetsbepalingen geschonden heeft door uitsluitend op dergelijk naar recht verkeerd al-

gemeen principe te steunen om eruit af te leiden dat aanlegger zich schuldig had gemaakt aan een handeling die met de eerlijke gebruiken inzake koophandel strijdig is, zonder na te gaan onder meer of aanlegger geen derde-medeplichtige was geweest aan een contractuele fout die door de firma waarvan hij de producten gekocht had begaan werd, ofwel, wegens zijn gedragingen in de omstandigheden eigen aan de zaak, zich niet aan een fout, voortkomend namelijk uit een oneerlijkheid of een professionele tekortkoming schuldig gemaakt had;

Dat het middel gegrond is;

*Om die redenen,*

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT : Zie in dezelfde zin cassatiearrest van 17 juni 1960, met conclusies van advocaat-generaal Dumon (R.W. 1960/61, 317), waarbij een arrest van het Hof van Beroep te Gent d.d. 4 juni 1959 vernietigd werd (R.W. 1959/60, 636).

## HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 6 februari 1961.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Eerste Advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

**Bewijs in strafzaken. — Verplichting van de rechter bij de uitspraak over het bestaan van een met het misdrijf verband houdende overeenkomst zich naar de regelen van het burgerlijk recht te gedragen.**

*Blijkens artikel 16 van de wet van 17 april 1878, wanneer het misdrijf verband houdt met de uitvoering van een overeenkomst, waarvan het bestaan betwist wordt, moet de strafrechter zich, bij de uitspraak over het bestaan van die overeenkomst gedragen naar de regelen van het burgerlijk recht. Deze verplichting maakt deel uit van de door de wet gestelde regelen op het bewijs in strafzaken en is van openbare orde.*

Heylebroeck.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 juni 1960 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Overwegende dat de voorziening enkel gericht is tegen de beslissing over de publieke vordering;

*Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 491 van het strafwetboek en 16 van de wet van 17 april 1878,*

doordat het bestreden arrest het misdrijf voorzien bij artikel 491 van het strafwetboek ten laste van aanlegger bewezen verklaart, zonder vooraf het schriftelijk bewijs van het contract, blijkens hetwelk aanlegger gehouden was de som van 223.650 frank aan de V.Z.W.D. Inrichting der Zusters van de H. Vincentius a Paulo over te maken, te hebben geëist;

Overwegende dat aanlegger ten laste werd gelegd,



tussen 1 februari 1957 en 18 mei 1958, een som van 223.650 frank, die hem werd overhandigd op voorwaarde ze terug te geven of er een bepaald gebruik van te maken, ten nadele van de V.Z.W.D. Zusters van de H. Vincentius a Paulo bedrieglijk hetzij te hebben verduisterd, hetzij te hebben verspild;

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat aanlegger zich beriep op artikel 16 van de wet van 17 april 1878 en beweerde dat, wijl de tussen bedoelde vereniging en hemzelf tot stand gekomen overeenkomst, betreffende de verkoop van gronden toebehorende aan deze vereniging, de waarde van 3.000 frank te boven ging, die overeenkomst bij geschrift diende bewezen te worden, vooraleer hij wegens verduistering of verspilling van de opbrengst van die verkoop kon worden veroordeeld;

Overwegende dat blijkens artikel 16 van de wet van 17 april 1878 wanneer het misdrijf verband houdt met de uitvoering van een overeenkomst, waarvan het bestaan wordt betwist, de strafrechter, bij de uitspraak over het bestaan van die overeenkomst, zich moet gedragen naar de regelen van het burgerlijk recht; dat deze verplichting deel uitmaakt van de door de wet gestelde regelen op het bewijs in strafzaken en van openbare orde is;

Overwegende dat het arrest verklaart «dat het bevesten is, en trouwens niet betwist wordt, 1) dat verdachte gronden verkocht toebehorende aan de burgerlijke partij, 2) dat hij bij deze verrichtingen gelden in ontvangst nam voor een gezamenlijk bedrag van 223.650 frank, 3) dat hij zich die gelden toeëigende»;

Dat evenwel, ten aanzien van de voorafgaande overeenkomst, waarvan de bedrieglijke schending het misbruik van vertrouwen uitmaakt, het arrest verklaart dat, «waar hij thans beweert dat hij gerechtigd was de opbrengst van de verkoop van de eigendommen, welke hem niet toebehoorden, voor zich zelf te behouden en daarbij gewaagt van opdrachten, overeenkomsten of toelatingen, welke aanleiding zouden geven tot terugbetaling van beweerde kosten en tot betaling van niet bepaalde commissies en zogezegde erelonen, het aan verdachte behoort het bestaan en de omvang van de door hem ingeroepen opdrachten en overeenkomsten of toelatingen te bewijzen,» en «dat dit bewijs niet geleverd wordt»;

Overwegende dat uit die beschouwingen blijkt dat, om te beslissen dat aanlegger er toe gehouden was het bedrag van 223.650 frank aan de burgerlijke partij over te maken, krachtens een tussen aanlegger en de burgerlijke partij afgesloten contract, het arrest zich steunt, niet op een schriftelijk bewijs, maar op loutere vermoedens;

Overwegende dat het arrest zich zodoende niet heeft gedragen naar de regelen van het burgerlijk recht wat betreft het bestaan van de overeenkomst, waarmede het misdrijf verband hield;

Dat het middel derhalve gegrond is;

*Om die redenen,*

en zonder acht te slaan op de andere door aanlegger aangevoerde middelen, welke, mochten zij gegrond zijn, geen verbreking zonder verwijzing zouden kunnen medebrengen,

Verbreekt het bestreden arrest in zover het uitspraak doet over de publieke vordering;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigd beslissing;

Laat de kosten de Staat ten laste;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

## RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 19 september 1961.

Voorzitter: M. Vranckx.

Raadsheren: M.M. Mast en Mees.

Substituut-auditeur-generaal: M. Lenaerts.

**W. 29 mei 1959 tot wijziging van de wetgeving betreffende het bewaarschoolonderwijs, het lager, middelbaar, normaal, technisch en kunstonderwijs. — Inrichting, door de gemeenteraad, van fakultatieve leergangen en vaststelling van vergoedingen in gesubsidieerde vrije scholen. — Onwettelijkheid. — Vernietigingstermijnen. — Laattijdigheid.**

*Is in strijd met art. 33 W. 29 mei 1959 de beslissing van de gemeenteraad waarbij in de gesubsidieerde vrije scholen fakultatieve leergangen ingericht worden en tevens de vergoedingen voor de leerkrachten vastgesteld.*

*Op basis van gemeld art. 33, en niet op basis van art. 87 van de gemeentewet, dienden de termijnen berekend te worden voor eventuele vernietiging van wederrechtelijke beslissing van de gemeenteraad.*

*In casu dient de Koning zijn vernietigingsrecht uit te oefenen binnen de 40 dagen na de mededeling van de beslissing van de gemeenteraad.*

Stad Oostende t./ Belgische Staat (Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur).

**Arrest nr 8785.**

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het koninklijk besluit van 26 januari 1960, houdende vernietiging van het besluit van 28 augustus 1959, waarbij de gemeenteraad van Oostende met ingang van het schooljaar 1959-1960, bij de gesubsidieerde vrije lagere scholen der stad, facultatieve leergangen in het Frans inricht en de vergoeding van de leerkrachten, die met het geven van die leergangen belast zijn, vaststelt;

Overwegende dat volgens de verzoekende partij het bestreden koninklijk besluit op 18 februari 1960 ter kennis van het gemeentebestuur is gebracht en dat de tegenpartij die datum niet betwist;

Overwegende dat de verzoekende partij inroept dat het bestreden koninklijk besluit onwettelijk is doordat het, in strijd met artikel 33 van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van de wetgeving betreffende het bewaarschoolonderwijs, het lager, middelbaar, normaal, technisch en kunstonderwijs, genomen is meer dan veertig dagen na de mededeling van het gemeenteraadsbesluit van 28 augustus 1959 aan de Minister van Openbaar Onderwijs; dat de tegenpartij voorhoudt dat het bestreden koninklijk besluit, wat het termijnvervalste betreft, regelmatig is vermits het werd genomen binnen de termijnen bepaald in de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet;

Overwegende dat artikel 33 van de wet van 29 mei 1959 luidt als volgt: «Onverminderd de afwijkende bepalingen voorzien in deze wet, wordt de financiële tussenkomst van de provincies en de gemeenten ten bate van het vrij onderwijs beperkt tot het gezondheidstoezicht en de aan de leerlingen verleende sociale voordelen. De provincies en de gemeenten mogen geen enkel onderscheid maken tussen de kinderen, welke scholen die ook bezoeken. De beslissingen van de de provincie- en gemeenteraden worden aan de Minister van Openbaar Onderwijs medegedeeld; de Koning

kan ze wegens overtreding van de wet of strijdigheid met het algemeen belang vernietigen binnen een termijn van veertig dagen, te rekenen vanaf de mededeling»;

Overwegende dat het hiervoren vermelde artikel 33 betreffende de daarin bedoelde gemeenteraadsbesluiten dezelfde vernietigingsgronden aangeeft als de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet, maar een andere procedure bepaalt, namelijk het mededelen van de gemeenteraadsbesluiten aan de Minister van Openbaar Onderwijs en het ingaan van de vernietigingstermijn met deze mededeling; dat daardoor de wetgever een procedure heeft vastgesteld die, telkens als de schending van genoemd artikel 33 wordt vastgesteld, de procedure van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet uitsluit;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit steunt op de considerans « dat overeenkomstig de bepalingen van artikel 33 der wet van 29 mei 1959... de tussenkomst van de gemeenten ten bate van het vrij onderwijs beperkt wordt tot het gezondheidstoezicht en de aan de leerlingen verleende sociale voordelen; dat het verlenen van toelagen aan gesubsidieerde vrije scholen voor de inrichting van naschoolse cursussen in de Franse taal niet als een sociaal voordeel kunnen worden beschouwd »; dat uit die considerans blijkt dat het vernietigingsbesluit steunt op de schending van genoemd artikel 33; dat hieruit voortvloeit dat de vernietiging alleen kan geschieden overeenkomstig de bepalingen van de wet waarvan de schending wordt vastgesteld, en dat derhalve de vernietigingstermijn van veertig dagen ingaat met de mededeling van het gemeenteraadsbesluit aan de Minister; dat luidens de memorie van antwoord het gemeenteraadsbesluit aan de Minister; dat luidens de memorie van antwoord het gemeenteraadsbesluit op 20 oktober 1959 op het departement is toegekomen dat de termijn waarbinnen de Koning het gemeenteraadsbesluit kon vernietigen op 29 november 1959 verstreek; dat derhalve het bestreden koninklijk besluit werd genomen nadat de termijn bepaald in artikel 33 van de wet van 29 mei 1959 verstreken was,

*Besluit :*

*Artikel I.*

Het koninklijk besluit van 26 januari 1960 is vernietigd.

## HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 22 februari 1961.

Voorzitter : M. Schuermans.

Raadsheren : M.M. Holvoet en Screvens.

O.M. : M. Smets, advocaat-generaal.

**Afvalwater. — Lozing zonder voorafgaande machtiging in een water van het openbaar domein. — Correctionele Rechtbank bevoegd.**

*De inbreuken op de wet van 11 maart 1950 (lozing zonder voorafgaande machtiging in een water van het openbaar domein, behorende tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank.*

O.M. t/ De P..., J.

Beticht van te Merchtem, kanton Asse, I) tussen 14 februari 1958 en 16 april 1959; II) tussen 16 april

1960 en 6 mei 1960; in overtreding met artikels 1, 2 en 7 van de wet van 11 maart 1950;

A) zonder voorafgaande machtiging door de bevoegde overheid afgeleverd, een lozing van afvalwater dat niet voorkomt van de gemeenteriolen, in een water van het openbaar domein, ter zake in het water van de onbevaarbare waterloop n° 6002 genaamd « de Grote Molenbeek », te hebben geplaatst;

B) niet houder zijnde van een machtiging voor het plaatsen van een lozing van afvalwater, wateren van het openbaar domein te hebben verontreinigd door er voorwerpen of zaken in te werpen of te storten of door er vloeistoffen te laten inlopen, die de wateren kunnen doen ontaarden door ze onwelriekend of rottend, of schadelijk voor de natuurlijke of geteelde waterfauna en flora, of ongeschikt maken voor het drinken der dieren, voor het bevoelen van het land en voor industrieel of huishoudelijk gebruik, ter zake het water van de onbevaarbare waterloop nr 6002 genaamd « De Grote Molenbeek » te hebben verontreinigd door het rechtstreeks lozen van afvalwater dat voortkomt van de uitbating van de P.V.B.A. « Toutfuts » waarvan hij de zaakvoerder is, met het gevolg dat de pH van het ontvangen water 11,6 heeft bereikt, en dat het gehalte aan stoffen die tijdens een statische bezinking van twee uur bezinken, 13 ml/l bereikte;

Overwegende dat de betichte alhoewel behoorlijk gedaagd niet verschijnt;

Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd;

Overwegende dat de samenvoeging terecht bevolen werd, wegens verknochtheid;

Overwegende dat de eerste rechter, om zijn bevoegdheid te erkennen ten onrechte verwijst naar het feit dat de « Grote Molenbeek » een onbevaarbare waterloop is en geen waterweg;

Dat een dergelijk onderscheid in de wet van 11 maart 1950 niet is weer te vinden en derhalve niet kan worden aangewend;

Dat de bevoegdheid van de eerste rechter nochtans niet ernstig kan worden betwist — en artikel 138, 6° van het wetboek van strafvordering (artikel 1 van het koninklijk besluit nummer 252 van 8 maart 1936) noch de beschikkingen van de wet van 7 mei 1877 kunnen worden tegengesteld;

Dat bij het uitvaardigen van correctionele straffen, dergelijke inbreuken aan de bevoegdheid van de politierechter werden onttrokken;

Dat zulks op ondubbelzinnige wijze tot uiting is gekomen in het verslag van de Commissie van Volksgezondheid, alwaar, naar aanleiding van een amendement op artikel 7 der wet ten einde in geval van herhaling de straffen te zien verzwaren, te lezen staat : « Overigens men mag niet uit het oog verliezen dat, de gewone politierechtbanken bevoegd zijn voor de inbreuken op de geldende wetgeving, terwijl het ons voorgelegd ontwerp bepaalt dat de bevonden inbreuken tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbanken behoren, wat reeds strenger is », waarna artikel 7 met eenparigheid werd aangenomen (Senaat, Parlementaire Documenten, Zittijd 1948-1949 - zitting van 22 maart 1949);

Dat van deze zienswijze niet werd afgeweken;

Overwegende dat de feiten van de onderscheidene telastleggingen bewezen zijn gebleven;

Dat deze feiten terecht vermengd werden verklaard om uit een zelfde opzet te zijn voortgesproten — hetwelk zich tot op 6 mei 1960 heeft veruitlijkt;

Dat de straffoetmeting is bij te treden.

Om deze redenen,

Het Hof, rechtdoende bij verstek :

Gezien : artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 ; de artikelen 211, 186, 179 van het wetboek van strafvordering ; de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald, alsook artikel 38 van het strafwetboek ; ter zitting aangeduid door de heer Voorzitter ; Ontvangt de beroepen ; Bevestigt het vonnis waartegen het beroep ; Verwijst betichte in de kosten van beroep gedaan door de openbare partij.

## HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 12 mei 1961.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Santenaire en Beeckman.

Advokaat-generaal : M. Matthijs.

Advokaat : Mrs. Albert Haus (Gent).

1. Ontzetting. — Voorwaarden. — Niet vervulling. — Afwijzing « de plano ».
2. Gerechtigd raadman (toevoeging van). — Zwakzinnigheid. — Begrip.
3. Gerechtigd raadman (toevoeging van). — Verkwisting. — Begrip.

1. De vordering tot ontzetting dient « de plano » te worden afgewezen, wanneer het van meetaf overduidelijk is dat belanghebbende geenszins verkeert in een erge en gewone staat van onnozelheid, krankzinnigheid of razernij, zoals voorzien bij art. 489 B.W., of in een van de door de rechtsleer en de rechtspraak daarmede gelijkgestelde alteratiestoelanden der geestesvermogens, waardoor belanghebbende zich in de volstreckte onbekwaamheid zou bevinden zijn persoon te beheersen en zijn goederen te beheren.

2. Om als zwakzinnige te worden aangezien, aan wie een gerechtigd raadman kan worden toegevoegd, dient de belanghebbende, zonder eigenlijk aangetast te zijn door onnozelheid of krankzinnigheid in de zin van art. 489 B.W., evenwel aan zwakheid van geest te lijden, daar zijn verstandelijke vermogens onvoldoende ontwikkeld zijn, of wegens ziekte of welkdanige andere oorzaak, o.m. seniliteit, drankmisbruik, verstompt zijn geraakt, zodanig dat, alhoewel hij het oordeel des onderscheids heeft bewaard en een zekere begrip van zaken heeft behouden, hij niet meer in staat is zijn goederen te beheren; op geneeskundig gebied, onderstelt geesteszwakheid vaststaande geestestoornissen.

3. Om op grond van de verkwisting bedoeld bij artikel 513 B.W. aanleiding te geven tot toevoeging van een gerechtigd raadman wordt niet enkel vereist dat de uitgaven de inkomsten in zodanige mate overtreffen dat zij het kapitaal van het vermogen aantasten, maar bovendien, dat de uitgaven gedaan werden uit grilligheid of uit drift, zijnde uitgaven die noch redelijk zijn, noch aan een noodzakelijkheid beantwoorden en die geen economisch voordeel kunnen bijbrengen. Stoffelijke en geldelijke ondergang tengevolge van verkeerde handelsverrichtingen, van slechte berekeningen, van initiatieven die door gebeurtenissen verijdeld worden, kunnen de toevoeging van een gerechtigd raadman niet rechtvaardigen.

In zake : X...

## Verzoekschrift

Aan de Heren Eerste Voorzitter, Voorzitters en Raadsheren bij het Hof van Beroep te Gent.

Vertoont, met eerbied : de hr. Y...

dat vertoner zich verplicht gezien heeft, op grond van artikelen 489 en volgende minstens van artikelen 513 en volgende van het Burgerlijk Wetboek de interdictie of zoniet ten minste de toevoeging van een gerechtigd raadman van of aan zijn zoon de Heer X... aan te vragen bij rekest neergelegd de 18 mei 1960 bij de Heer Voorzitter van de Rechtbank van 1ste aanleg te Brugge;

dat dit rekest omstandig de feiten en gebeurtenissen aanhaalt die de gevraagde beschermingsmaatregelen verrechtvaardigen, voorbehoud inhoudt om nog in de loop van de procedure andere feiten in te roepen die niet zouden gekend zijn, en de getuigen aangeeft die kunnen gehoord worden nopens de toestand van de verweerder;

dat de Rechtbank van 1ste aanleg te Brugge, bij vonnis dd. 27 juni 1960, het verzoek van vertoner echter « de plano » en zonder verdere behandeling of verder onderzoek afwijst;

dat de eerste rechter immers oordeelt dat de gestelde feiten niet dienend zijn om hetzij de interdictie hetzij de benoeming van een gerechtigd raadman uit te spreken, enerzijds omdat er geen geestelijke afwijking of aandoening blijkt te bestaan en anderzijds omdat de verweerder geen verkwistingen zou gedaan hebben door nutteloze uitgaven of door groot verteer;

dat vertoner deze zienswijze en beslissing van de eerste rechter niet kan delen en bijtreden;

dat het bestreden vonnis in zijn motivering uitdrukkelijk weerhoudt dat uit de gestelde feiten moet afgeleid worden dat de verweerder zich in staat van kennelijk onvermogen bevindt na een belangrijk vermogen in ongerechtvaardigde en wellicht volkomen onbegrepen financiële speculatie verloren te hebben;

dat het inderdaad algemeen geweten is dat de verweerder ontzaglijke sommen geld verloren heeft en dat hij door zijn gedragingen ook zijn familie aanzienlijke geldelijke verliezen heeft doen ondergaan;

dat de bedoeling van vertoner wanneer hij tenslotte besloot het verzoekschrift neer te leggen alleen is een gepaste gerechtelijke bescherming voor zijn zoon te vragen en aldus de maatregelen te doen nemen opdat een herhaling van gelijkaardige feiten zou belet worden;

dat de tussenkomsten en ondernemingen van de verweerder zo onsamenvattend, verward en onberekenend voortkomen dat zij, gezien hun belang hun voortdurendheid en menigvuldigheid, noodzakelijk wijzen op een echte ontreding van zijn verstandelijke vermogens en tot het besluit moeten leiden dat hij in dit alles gehandeld heeft zonder enig besef en zonder het oordeel des onderscheids;

dat de verweerder zonder enig begrip van zaken en niet wetende welke gevolgen zijn daden moesten hebben, gehandeld heeft;

dat er bijgevolg wel kan gesproken worden van de toestanden die voorzien zijn door artikel 489 B.W., namelijk van een gewone staat van onnozelheid of zelfs van krankzinnigheid die de interdictie verrechtvaardigt;

dat vertoner in ondergeschikte orde minstens de toevoeging van een gerechtigd raadman aangevraagd heeft, op grond van zwakzinnigheid en van verkwistingen;

dat de eerste rechter niet ontkend heeft dat de verweerder, volgens de gestelde feiten, zijn goederen niet

kan beheren vermits die feiten erop wijzen dat hij gans zijn fortuin en nog veel meer verloren heeft;

dat de volstreekte onbekwaamheid van de verweerder gelijkstaat met een waarachtige zwakzinnigheid en onmogelijkheid gezond te redeneren of verstandig te handelen; dat in dit opzicht kenschetsend zijn, zijn schuldbekentenis ten bedrage van 10.000.000 fr. jegens V... dan wanneer hij aan deze persoon niets verschuldigd was en deze som de schuld was van ex-notaris F..., zijn betalingen gedaan in uitvoering van deze onbestaande schuld, en zijn kinderachtige brieven aan de bankiers Rockefeller en aan andere personen zoals de dagbladschrijfster Elza Maxwell;

dat de verweerder niet in staat is een uitleg en nog minder een overzicht te geven van zijn talrijke financiële ondernemingen en onroerende verrichtingen; dat zijn verklaringen gedaan in de loop van het straf-onderzoek aan de deskundige dit bevestigen;

dat hij zelfs niet bij machte is te zeggen indien hij ja dan neen eigenaar is van sommige goederen zoals de appartementsgebouwen « Monte Carlo » en « Century »;

dat minstens de zwakzinnigheid voorhanden is;

en dat er alleszins van verkwistingen in de zin van artikel 513 B.W. sprake is;

dat het geen twijfel lijdt dat de gedragingen van de verweerder zijn kapitaal, t.t.z. zijn fortuin aangetast hebben;

dat de gestelde feiten ook wijzen op de vereiste buitensporige verteringen of nutteloze uitgaven; dat de door de verweerder gedane verteringen en uitgaven ontegensprekelijk het bedrag van zijn inkomsten te boven gaan, en dat zij buitensporig of nutteloos zijn in deze zin dat zij geen nut of enig economisch voordeel hadden zoals het verloop der zaak het goed bewezen heeft;

dat men terzake zeker niet te doen heeft met louter ongelukkige speculaties of geldplaatsingen, daar de verweerder verbintenissen aangegaan heeft die in geen geval voor hem voordelig konden zijn;

dat in de toestand waarin de verweerder nu is komen te staan ten gevolge van zijn daden, de gevorderde maatregelen een noodzakelijkheid zijn en zich opdringen;

*Op deze gronden :*

verzoekt vertoner dat het Uedele, Mijn Heren, behage het beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren, het vonnis a quo uitgesproken de 27 juni 1960 door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge te niet te doen, en opnieuw wijzende;

te zeggen voor recht dat de gestelde feiten wel dienend zijn en dat de vordering in hoofddorde minstens in ondergeschikte orde ontvankelijk is;

de zaak terug te zenden voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge, anders samengesteld, om ten gronde te statuëren over deze vordering na de ontzetting der procedure en na de vervulling der wettelijke pleegvormen zoals gevraagd in het inleidend verzoekschrift d.d. 18 mei 1960.

Kosten rechtens.

#### **Advies van het O.M.**

Overwegende dat, ofschoon appellant in hoger beroep gekomen is na verloop van meer dan twee maanden na de uitspraak van het aangevochten vonnis, het hoger beroep niettemin tijdig werd ingesteld, hetzij binnen de termijn van drie maanden voorzien bij artikel 858 W.B.Rv., waarvan de bepalingen inzake

analogisch dienen te worden toegepast (R.P.D.B., Tw. Conseil judiciaire, nrs. 38 en 39; Tw. Interdiction, nr. 73; R. Dekkers, « Handboek van burgerlijk recht », B. 1, nr. 641, litt. a); dat dit hoger beroep verder regelmatig is naar de vorm en ontvankelijk is;

*I. In de mate waarin de vordering tot de ontzetting strekt.*

Overwegende dat, op grond zowel van de door appellant voorgelegde bescheiden als van de stukken der thans steeds aanhangig zijnde gerechtelijke straf-onderzoeken behandeld in de dossiers not. 352, B, 57 en not. 352, C, 57 van het parket te Brugge, dossiers waarvan de mededeling uitdrukkelijk toegelaten werd door de procureur-generaal bij dit Hof, krachtens artikel 125, K.B. van 28 december 1950, en waarvan de raadsman van appellant inzage heeft genomen, het van meetaf overduidelijk is dat X... geenszins verkeert in een erge en gewone staat van onnozelheid, krankzinnigheid of razernij, zoals voorzien bij artikel 489 B.W., of in een van de door de rechtsleer en de rechtspraak daarmede gelijkgestelde alteratietoestanden der geestesvermogens, waardoor voornoemde zich in de volstreekte onbekwaamheid zou bevinden zijn persoon te beheersen en zijn goederen te beheren (Zie : De Page, B. II, nrs. 315 en 390; R.P.D.B. Tw. Interdiction, nrs. 1 tot 24; Kluyskens, « Personen- en familierecht », nr. 797; Planiol-Ripert R. et J. Savatier, « Traité prat. de dr. civ. français », B. I, 2de uitg. (1952), nrs. 660 tot 662 en de in voetnota's vermelde rechtspraak; Adde : Rb. Dinant, 15 oktober 1959, Rev. Not. 1960, blz. 73, J.T. 1959, 689).

Dat derhalve, in de mate waarin de vordering tot de rechterlijke ontzetting strekt, de eerste rechter dan ook terecht deze vordering « de plano » heeft afgewezen;

*II. In de mate waarin de vordering, in ondergeschikte orde, strekt tot de toevoeging aan X... van een gerechtelijk raadsman.*

Overwegende dat de vordering tot toevoeging aan de zoon van appellant van een gerechtelijk raadsman gegrond wordt op de zwakzinnigheid en/of op de verkwisting van X...;

Overwegende dat, t.o.v. de ingeroepen zwakzinnigheid van X..., de aandacht dient te worden gevestigd op de omzichtigheid waarmede deze bepaalde rechtsgrond van de vordering behoort te worden onderzocht, ter wille van het incidenteel uitwerksel dat de aanvaarding bij X... van zwakzinnigheid noodzakelijk zou uitoefenen op de graad van zijn persoonlijke toerekenbaarheid en van zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid bij de misdrijven van valsheid in geschriften, gebruik van valse of vervalste geschriften, bankbreuk, en misbruik van vrouwen, wegens dewelke tegen hem strafvervolgingen thans aanhangig zijn;

Overwegende dat vooreerst dient vastgesteld te worden dat aangaande de beweerdte zwakzinnigheid van de zoon van appellant geen het minste geneeskundig advies of attest wordt voorgelegd dat op zodanig verschijnsel zou wijzen;

Overwegende verder dat, wanneer de talrijke feiten, welke door appellant in zijn inleidend verzoekschrift van 18 mei 1960 worden ingeroepen, van naderbij, en in hun onderling verband, onderzocht, ontleed en getoetst worden aan de gegevens ingezameld door de hierboven bedoelde gerechtelijke strafonderzoeken, en o.m. aan de vaststellingen en beschouwingen van de uitvoerige verslagen door de heer deskundige De Buck

opgemaakt op 3 april 1959 en op 17 mei 1960, alsook aan de belangwekkende bijlagen van laatstvermeld verslag (zie o.m. blz. 31 tot 35, blz. 48 tot 52, blz. 87 tot 100, blz. 109 tot 117, blz. 195 tot 207, blz. 212 tot 214-C, en blz. 394 tot 402 van het deskundig verslag d.d. 17 mei 1960, en de blz. 225 tot 230 van het deskundig verslag d.d. 3 april 1959), geenszins de bevinding kan worden gemaakt dat, ondanks de verwarring van de benarde financiële toestand waarin X... thans verkeert, deze bijna 43-jarige man, door zijn herhaalde daden en gedragingen, zich, in de loop der jongste jaren, zou voorgedaan hebben als een persoon wiens verstandelijke vermogens onvoldoende ontwikkeld zijn, of wegens ziekte of elke andere oorzaak verstompt zijn geraakt, zodanig dat, alhoewel hij het oordeel des onderscheids heeft bewaard, aanzienlijk leemten of verzwakkingen van de geest, ziekelijke afwijkingen van de wil, of zelfs een vergaande karakterloosheid, hem niet meer in staat zouden stellen zijn goederen te beheren (Zie De Page, B. II, nr. 391; R. Dekkers, op. cit., nr. 684; Kluyskens, op. cit., nr. 828-1°);

Overwegende wel integendeel, dat bepaalde vaststellingen er duidelijk op wijzen dat X... zich gedragen heeft als een persoon, die zich volkomen bewust was van de middelen — eerlijke en oneerlijke — welke konden worden aangewend om het bedrag van zijn schulden en sommige bezwarende verbintenissen zoveel mogelijk te verminderen, althans dienaangaande zodanige voorzorgsmaatregelen te treffen dat hij er in gelukt is op zeker ogenblik nagenoeg gans de activa in pand te krijgen van gewezen notaris F..., voor wie hij als tussenpersoon is opgetreden bij de oprichting van appartementsgebouwen en bij speculatieve verhandelingen van onroerende goederen, of wiens schuld ten bedrage van 9.040.000 fr. t.o.v. zaakwaarnemer V... hij, in januari 1957, vrijwillig op zich genomen had, ten einde toenmalig notaris F... aan erge moeilijkheden bij het toen reeds ingesteld gerechtelijk strafonderzoek te onttrekken;

Dat hiervan o.m. getuigen :

1) de talrijke schuldbekentenissen welke X... voor een totaal bedrag van circa 29.000.000 fr. door gewezen notaris F..., tussen 2 mei en 5 juni 1958, deed ondertekenen, medebegrepen die welke hij door de moeder van de gewezen notaris voor een gezamenlijk bedrag van 9.750.000 fr. als hoofdelijke borg deed medeondertekenen, schuldbekentenissen welke in werkelijkheid schuldvorderingen waren op derden, door gewezen notarie F... aan X... in waarborg afgestaan ten einde laatstgenoemde te vrijwaren tegen de eventuele gevolgen van de op 29 januari 1957 hierboven bedoelde schuldoverneming t.o.v. zaakwaarnemer V... (zie o.m. blz. 48 en 49, 54 en volg., 394 en 395 van het deskundig verslag De Buck d.d. 17 mei 1960);

2) de ondertekening door gewezen notaris F..., zaakwaarnemer V... en X... van de zogenoemde « drie-hoeksovereenkomst » van 26 juni 1958, waarbij F... het volledig bedrag van de schuld van X... t.o.v. V... overnam voor een bedrag van 10.600.000 fr. (Zie o.m. blz. 197 tot 199 en 399.398 van bovenbedoeld deskundig verslag);

3) de grondig overwogen bedrieglijke handelingen door X..., op voorlichting van J... en met medeweten van juffrouw S..., na het faillissement van gewezen notaris F... (21 augustus 1958) aangewend om zich de activa van F... tot beloop van 9.750.000 fr. toe te eigenen, of minstens achter te houden, ten nadele van de failliete boedel, aldus nagenoeg uitsluitend de passiva ten laste van het faillissement overlatend (zie o.m. blz. 50, 52, 54 en volg., 90, 93, 400 tot 402 van hogerbedoeld deskundig verslag);

Overwegende dat, welke ook de misrekeningen mogen zijn waarop sommige van voormelde handelingen en verrichtingen uitgelopen zijn, zij, en dan nog enkel ten titel van voorbeeld, beslist doen uitschijnen dat X... zeer ver staat van de zwakzinnige persoon, die men thans als dusdanig wil doen doorgaan, wat trouwens eveneens tegengesproken wordt door de samenhang en de beredenering van zijn verklaringen en uitleggingen aan de heer onderzoeksrechter (Zie stukken nrs. 9, 10, 11, 20, 26, 27, 29 en 76 van het dossier not. 352/C/57, en nrs. 21B, 22, 30, 31, 38, 39 en 40 van het dossier not. 352/B/57) en door de vaststelling dat hij het onderzoek zoveel mogelijk in de war poogt te sturen (zie blz. 35, en 214-B en C, deskundig verslag van 17 mei 1960);

Overwegende derhalve dat de toevoeging aan X... van een gerechtelijk raadsman, op grond van zwakzinnigheid van voornoemde, « de plano » als niet gegrond voorkomt;

B. Wat de verkwisting betreft :

1) Overwegende dat, op grond van de voorgelegde bescheiden en uit de gegevens van de gerechtelijke strafonderzoeken en deskundige verslagen, er nog bezwaarlijk twijfel kan bestaan omtrent het feit dat X..., door zijn uitgaven en aangegane verbintenissen, het kapitaal van zijn vermogen in verhouding tot zijn inkomen in sterke mate heeft aangetast, zodanig dat, benevens de aanzienlijke geldelijke verliezen welke hij aan zijn schoonouders heeft doen ondergaan, hij aldus zijn eigen onroerend en roerend fortuin in een zeer bedenkelijke, zoniet hopeloze toestand heeft gebracht, wat tevens wellicht de stoffelijke en geldelijke ondergang moet betekenen van de leden van zijn talrijk gezin (zie o.m. blz. 258 tot 271, en 272 tot 344, meer bepaald 342 tot 344 van het deskundig verslag van 17 mei 1960);

Overwegende dat terwijl de uitgaven aldus het inkomen van X... schromelijk te boven zijn gegaan, het buitensporig kenmerk van de door hem gedane geldversteringen vaststaat (De Page, B. II, nr. 402-1° en noot 4; J. Simon, « Le conseil judiciaire », blz. 7 en 8; Planiol, Ripert, R. et J. Savatier, op. cit., B. I, nr. 730, blz. 785 en de rechtsleer en rechtspraak vermeld onder voetnoot 3; Kluyskens, op. cit., nr. 828-2°, kleine tekst, litt. a.; Dekkers, op. cit., B. I, nr. 687, in fine);

2) Overwegende echter dat de verkwisting bedoeld bij artikel 513 B.W., om aanleiding te kunnen geven tot de toevoeging van een gerechtelijk raadsman, niet enkel buitensporige uitgaven vereist, doch bovendien en hoofdzakelijk dat deze uitgaven als ongerechtvaardigd, onredelijk of nutteloos zouden voorkomen, a.g. uitgaven zouden zijn welke aan geen enkele noodzakelijkheid beantwoordden, noch enig nut of economisch voordeel konden bijbrengen, zodanig dat zij veeleer blijken te zijn ingegeven geweest door de ene of andere hartstocht, ongeregelde heden van geest of zeden, of als de uitwerking voorkomen van door-gedreven grillen (Zie o.m. : De Page, B. II, nr. 402-2°, blz. 363 en 364; J. Simon, op. cit., blz. 8; Planiol, Ripert, R. et J. Savatier, op. cit., B. I, nr. 730, in fine, en voetnoot nr. 4, blz. 785 en 786; Kluyskens, op. cit., nr. 828-2° kleine tekst, litt. b., blz. 741 en 742; Dekkers, op. cit., B. I, nr. 67); dat dan ook het begrip van de verkwisting en de instelling van de toevoeging van een gerechtelijk raadsman vreemd blijven aan het geval van hem die ten onder is gegaan, wegens hetzij verkeerde of onbeheugde handelsverrichtingen, hetzij slecht beheer, hetzij ongelukkige, gewaagde, zelfs

roekeloze, doch niet onberedeneerde speculatieve ondernemingen, hetzij wegens geldverliezen of verspillingen van een onvoorzichtig of lichtzinnig uitgekozen lasthebber. (Zie de hierboven vermelde auteurs, alsook R.P.D.B., Tw. Conseil judiciaire, nr. 6; Rb. Brussel, 10 mei 1901, Pas. 1902, III, 80 en de voetnota's nrs. 1 en 2; Rb. Dinant, 15 oktober 1959, J.T. 1959, 689; Rev. Not. 1960, 73; Dalloz, Encycl. Jur. Rép. Dr. civ., B. I, 1951; Tw. Conseil judiciaire door Henri Desbois, nr. 15);

Overwegende dat, bij onderzoek in hun onderling en vrij ingewikkeld verband van al de geldelijke en onroerende verrichtingen en bewerkingen welke X... heeft ondernomen of waaraan hij deelgenomen heeft, hetzij als bezoldigd naamuitlener van gewezen notaris F... (o.m. aanvankelijk bij de oprichting van het appartementsgebouw « Monte-Carlo » te Oostende, alsook bij het verlijden van verscheidene notariële akten, zie blz. 47 tot 54 van het deskundig verslag van 3 april 1959), hetzij voor eigen rekening, althans als vennoot in de schoot van de « groep » F...-S...-J... (zie blz. 56, 200 en 201 van voormeld verslag, en brief van X... aan notaris D..., d.d. 14 november 1957), het niet te betwijfelen valt dat X... uitsluitend gehandeld heeft met het winst oogmerk zijn fortuin door handelsverrichtingen te vermeerderen; dat het geval der schuldbekentenissen t.a.v. zaakwaarnemer V... (zie blz. 60 tot 99 van voormeld verslag) en de naderhand op 26 juni 1958 gesloten driehoeksovereenkomst, van dit oogmerk niet afwijken, doch een der bevestigende feitelijke omstandigheden daarvan zijn;

Overwegende dat dan ook bezwaarlijk kan worden voorgehouden dat de geldbeleggingen gedaan door X..., hoe aanzienlijk ook zij opeenvolgend in een betrekkelijk korte tijdspanne geworden zijn, als gekke, node-loze, of niet te rechtvaardigen uitgaven moeten beschouwd worden, temeer hij bij al deze speculatieve, ja zelfs roekeloze doch niet onberedeneerde ondernemingen, zich liet helpen en voorlichten door personen, zoals J..., gevolmachtigde van de « Union du Crédit » te Brussel, blijkbaar een bevoegd zakenman, die beter dan hijzelf op de hoogte bleken te zijn van de zaken aan dewelke hij zich begaf; dat hij bovendien zijn lot grotendeels verbonden heeft aan dit van een notaris met toenmalig gevestigde faam, van wie hij in den beginne normaal noch moest, noch kon vermoeden dat hij door hem zou misleid worden;

Overwegende dat noch de enkel « a posteriori » gedane gevolgtrekkingen aangaande de door X... ondernomen beleggingen, noch de onregelmatigheden en straffbare bedrieglijke handelingen door hem en door andere leden van de « groep » gepleegd om de rampzalige gevolgen van de verkeerde en vermetele wijze waarop zij hun vermogen hadden geïnvesteerd te pogen, in hun respectievelijk voordeel, te verijdelen of te lenigen, aan de door X... gedane uitgaven de aard of kenmerk verstrekken van de daden van een verkwister; « tourmenté par de vains et insatiables désirs » (uitdrukking van Tarrible in het Tribunaat), zoals bedoeld bij artikel 513 B.W.;

Overwegende derhalve dat ook op grond van verkwisting, zoals dit begrip door de wet omlijnd en door de rechtsleer en de rechtspraak ontwikkeld werd, de toevoeging aan X... van een gerechtelijk raadsman « de plano » evenmin als gegrond voorkomt;

Mitsdien,

Besluit het openbaar ministerie tot de ontvankelijkheid van het hoger beroep, doch tot de afwijzing ervan als zijnde niet gegrond.

Gent, 13 april 1961

## Arrest

Gezien bovenstaand verzoekschrift;

Gehoord het verslag van de heer Bossaert, voorzitter, de uiteenzetting der zaak door Mr. Dubois, pleitbezorger, en het pleidooi van Mr. Haus, advocaat te Gent, raadsman van appellant;

Overwegende dat het beroep tijdig en in regelmatige vorm werd ingesteld;

### A. Over de vordering tot ontzetting :

Overwegende dat noch uit de door appellant voorgede bescheiden, noch uit de gegevens van de hangende strafrechtelijke onderzoeken (dossiers not. 352, B, 1957 en not. 352, C, 1957 van het Parket te Brugge, waarvan de mededeling toegelaten werd door de heer Procureur-generaal bij dit Hof, krachtens artikel 125 K.B. 28-12-1950 en waarvan de raadsman van appellant inzage heeft genomen) niet blijkt dat X... zich in een erge en gewone staat van onnozelheid, krankzinnigheid of razernij bevindt, waardoor hij volstrekt onbekwaam is zijn persoon te beheersen en zijn goederen te beheren;

dat derhalve de eerste rechter terecht dit punt van de vordering heeft afgewezen;

### B. Eis tot stelling onder gerechtelijke raad :

Overwegende dat dit regime toegepast wordt op zwakzinnigen en verkwisters;

1. Overwegende dat met dit oogmerk als zwakzinnige moet worden aangezien de persoon die, zonder aangeast te zijn door onnozelheid of krankzinnigheid in de zin van artikel 489 B.W., aan zwakheid van geest lijdt omdat zijn verstandelijke vermogens onvoldoende ontwikkeld zijn, of wegens ziekte of elke andere oorzaak — o.m. seniliteit, drankmisbruik — verstompt zijn geraakt, zodanig dat, alhoewel hij het oordeel des onderscheids heeft bewaard en een zeker begrip van zaken heeft behouden, hij niet meer in staat is zijn goederen te beheren; dat geesteszwakheid op geneeskundig vlak vaststaande geestesstoornissen onderstelt (De Page, B. II, nrs. 391 en 403, Kluyskens, « Personen- en Familierecht, nr. 828, 1°);

Overwegende dat geen enkel geneeskundig attest aangaande de zo beweerde zwakzinnigheid van de zoon van appellant voorgelegd wordt;

Overwegende dat de door appellant ingeroepen feiten onafscheidbaar zijn van de betrekkingen van X... met de gewezen notaris F... en consoorten;

dat men derhalve deze feiten in hun onderling verband moet toetsen aan de gegevens van gemelde gerechtelijke strafonderzoeken en van de deskundige verslagen;

Overwegende dat nergens uit gemelde gegevens kan worden afgeleid dat X... enigszins aan bovenbeschreven verschijnselen lijdt;

dat, integendeel, het volstaat de processen-verbaal van ondervraging van X... door de heer onderzoeksrechter te lezen (st. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 20, 21, 26, 27, 29, 74, doss. 352) om vast te stellen dat hij zeer behendig is in zijn verweer, dat hij daarbij nog het onderzoek van de gerechtelijke expert zoveel mogelijk in de war heeft gestuurd (bl. 35 desk. verslag van 17-5-1960);

Overwegende dat uit de dossiers blijkt dat, zo de zoon van appellant zich schuldenaar heeft erkend jegens V... voor een bedrag van 10.000.000 fr. om gewezen notaris F... uit de slag te helpen, hij ertoe gekomen is nagenoeg gans zijn actief door de notaris te doen afstaan door de ondertekening van schuld-



bekentenissen, welke in werkelijkheid schuldvorderingen zijn op derden, zulks voor een bedrag van 29.850.000 frank (desk. verslag d.d. 17-5-1960, bl. 48, 49, 84, 87, 196);

dat wanneer door de driehoeksovereenkomst gesloten op 26 juni 1958, tussen X..., F... en V..., waardoor de schuld van eerstgenoemde jegens V... in haar geheel door F... teruggenomen werd voor 10.600.000 fr. (blz. 198 desk. verslag), heeft X... de schuldbekentenissen behouden tot vrijwaring van zijn schuldvordering jegens F...;

Overwegende dat hij aldus in de faling een schuldvordering ingediend heeft van 9.000.000 fr. en tot staving van zijn aangifte vier schuldbekentenissen voor een totaal bedrag van 9.750.000 fr. in zijn voordeel op 5 mei 1958 onderschreven door F... en voor borg tegengetekend door de moeder van de notaris (stuk 7 dossier 352, C, 1957);

Overwegende dat deze schuldbekentenissen begrepen waren in deze die hem gegeven werden als borg voor de schuld V...; dat iedere schuldbekentenis voorzien was van een bijlage die er onvoorwaardelijk deel van uitmaakte en die bepaalde dat de schuldbekentenissen slechts mochten ingeroepen worden voor zover X... V... zou moeten betalen en enkel ten belope van het bedrag dat hij aan V... zou betaald hebben (tweede desk. verslag, blz. 87 en 88);

dat alhoewel, volgens F..., deze schuldbekentenissen geen waarde meer hadden sedert de ondertekening van de driehoeksovereenkomst, X... deze ingediend heeft zonder de bijlagen;

dat X... op de ondervraging nopens dit punt door de heer onderzoeksrechter (st. 9 en 10) nogmaals zeer behendig geantwoord heeft;

Overwegende dat aldus van zwakzinnigheid in hoofde van de zoon van appellant volstrekt geen spraak kan zijn;

## 2) Nopens de zo beweemde verkwistingen :

Overwegende dat om op grond van verkwisting aanleiding te geven tot toevoeging van een gerechtelijke raadsman, vooreerst vereist wordt dat de uitgaven de inkomsten in zodanige mate overtreffen dat zij het fortuin aantasten;

dat dit onbetwistbaar ter zake het geval is;

dat echter ook nog vereist wordt dat de uitgaven gedaan wezen uit grilligheid of uit drift, zijnde uitgaven die noch redelijk zijn, noch aan een noodzakelijkheid beantwoorden en die geen economisch voordeel kunnen bijbrengen (De Page, B. II, nr. 402-2°, blz. 344, 1e editie; J. Simon, « Le Conseil judiciaire », blz. 8);

Overwegende dat derhalve de ondergang ten gevolge van verkeerde handelsverrichtingen, van slechte berekeningen, van initiatieven die door gebeurtenissen verijdeld worden, de stelling onder raad niet billijkt;

Overwegende dat uit de gerechtelijke strafonderzoeken niet het minst blijkt dat de geldelijke en onroerende verrichtingen van X... uit grilligheid of uit drift — zoals hierboven bepaald — gedaan werden;

dat, integendeel, de zoon van appellant profijt heeft gezocht in zijn betrekkingen met F...;

Overwegende dat de gerechtelijke expert ten deze aanstipt (blz. 47, verslag 3-4-59), dat uit een ten huize van X... in beslag genomen dagboek, blijkt dat hij zich zelf bij ex-notaris F... heeft aangeboden op aanraden van R..., in verband met een winstgevende operatie en dat de gewezen notaris hem een forfaitaire vergoeding van 200.000 fr. heeft voorgesteld mits hij alle bewerkingen op zijn naam zou nemen;

dat hij voor zijn naamlening in twee akten 10.000 fr. heeft bekomen (blz. 49 desk. verslag);

dat niet uit het oog mag worden verloren dat X... samengewerkt heeft met een groep personen die uitsluitend ernaar streefde winsten te verwezenlijken;

Overwegende dat wat betreft het appartementsgebouw « Résidence Monte-Carlo » te Oostende, de gerechtelijke expert aanstipt (blz. 109-110) dat, terwijl X... aanvankelijk optrad als stroman, hij zich later als een eigenaar van de Monte-Carlo heeft beschouwd toen hij meende dat de zaak winstgevend kon worden;

Overwegende dat het geval van de schuldbekentenissen jegens V... en de driehoeksovereenkomst geenszins afwijken van het algemeen oogmerk van winstbejag;

Overwegende derhalve dat er geen gronden voorhanden zijn om de vordering van appellant toe te wijzen;

## Om deze redenen,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Gezien het geschreven advies van de heer Matthijs, advocaat-generaal, hetwelk besluit tot de afwijzing van het hoger beroep;

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond; bevestigt derhalve het vonnis a quo en verwijst appellant in de kosten van de aanleg.

## BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 14 februari 1961.

Voorzitter : M. J. De Bie.

Rechters : M.M. Deloof en J. Coens plv. Rechter.

Advocaten : Mrs. Ch. Boelens, K. Van Baarle en D. Wostijn.

## Arbeidsongeval met blijvende werkonbekwaamheid. —

Vordering van slachtoffer tegen werkgever. — Regresvordering van werkgever op derde verantwoordelijke persoon. — Oproeping in vrijwaring niet ontvankelijk. — Enkel gemeenverklaring.

*Ingeval het slachtoffer van een arbeidsongeval van zijn werkgever de forfaitaire vergoedingen vordert op grond van de samengeschakelde wetten betreffende arbeidsongevallen, beschikt die werkgever enkel over een subrogatoire vordering om zich te verhalen op de derde persoon die het arbeidsongeval veroorzaakte en niet over een persoonlijke vordering op grond van art. 1382 B.W.B.*

*Deze subrogatoire vordering van de werkgever is slechts ontvankelijk vanaf het ogenblik dat hij het kapitaal dat de renten moet verzekeren heeft vastgezet of uitgekeerd. Voordien kan de derde verantwoordelijke persoon niet veroordeeld worden om de werkgever te vrijwaren. Wel kan het vonnis hem gemeenverklaard worden.*

N.V. Zurich t/ Bell telephone manufacturing C°  
t/ Verbaenen.

Gezien de stukken van het geding en o.m.:

1° De in regelmatige vorm voorgebrachte vonnissen, waartegen beroep, tegensprekelijk verleend en uitgesproken door de heer Vrederechter van het derde Kanton der stad Antwerpen, respectievelijk in data van zes februari negentienhonderd zestig (tussenvon-

nis) en achtentwintig mei negentienhonderd zestig, (eindvonnis) ;

2°/ De geboekte en hieraangehechte akte van beroep tegen beide hogervermelde vonnissen, betekend aan de berepenen door het ambt van deurwaarder Marcel Courboin te Antwerpen, in datum van zevenentwintig augustus negentienhonderd zestig ;

Gelet op de artikels 2, 24, 34, 36, 37 en 41 der wet van 1, juni 1935 ;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten, ontwikkeld in openbare zitting van vijftentwintig januari 1961 ;

Overwegende dat het beroep, aan de hand van de voorgebrachte stukken, tijdig en in geldige vorm ingesteld, ontvankelijk voorkomt ;

Overwegende dat het incidenteel beroep, ingeleid door besluiten van de N.V. Bell Telephone, gewaarborgde, niet tegen de borg maar tegen de hoofdaanlegger, ontvankelijk is omdat het beroep van de borg de gewaarborgde ten goede komt ; dat tweede beroepene trouwens akkoord is met het incidenteel beroep om twee materiële vergissingen van het vonnis van 28 mei 1960 recht te zetten ;

Overwegende dat tweede beroepene Verbaenen het slachtoffer was van een autoongeval, veroorzaakt door een zekere Haws William, verzekerde van beroepster N.V. Zurich en waarvoor Haws uitsluitend verantwoordelijk verklaard werd door vonnis van de 7° Kamer der Correctionele Rechtbank te Antwerpen dd. 7 januari 1958 ; dat Verbaenen die zich burgerlijke partij had aangesteld, vergoedingen ontving voor zijn tijdelijke gehele werkonbekwaamheid en akte vroeg van zijn voorbehoud om de nog niet bekende schade later te eisen ; dat Verbaenen zich echter, wat betreft de blijvende werkonbekwaamheid, richtte tot de N.V. Bell Telephone, om van haar de vergoedingen te bekomen op grond van de wet op de arbeidsongevallen, voorwerp van de huidige eis ; dat de N.V. Bell Telephone de N.V. Zurich in zake riep om haar te vrijwaren tegen iedere veroordeling, die tegen haar zou uitgesproken worden, en door bijkomende dagvaarding aangevuld door akkoordbesluiten, om subsidairlijk het uit te spreken vonnis tegen haar gemeen te horen verklaren ;

Overwegende dat beroepster de onbevoegdheid van de heer Vrederechter, op de vordering tot vrijwaring, inriep, minstens de onontvankelijkheid of de ongegrondheid van de eis in vrijwaring en gemeenverklaring ;

Dat de N.V. Bell Telephone ook de eis ten gronde betwistte ;

Dat door het eerst aangevochten vonnis, de heer Vrederechter de hoofdeis ontvankelijk verklaarde en een deskundige benoemde om de graad van blijvende werkonbekwaamheid te beramen ; dat hij zich bevoegd verklaarde om op de eis tot vrijwaring te beslissen krachtens artikel 37-ter van de gewijzigde wet op de bevoegdheid en de oproeping tot vrijwaring ontvankelijk verklaarde ;

Dat de deskundige, Dr Hendrickx, besloot tot 5% blijvende werkonbekwaamheid ;

Overwegende dat beroepster thans aanneemt dat de eerste Rechter bevoegd was om uitspraak te doen op de eis tot vrijwaring en gemeenverklaring van vonnis ; dat zij echter de eis onontvankelijk vermeent omdat de N.V. Bell Telephone enkel bij subrogatie de rechten van het slachtoffer kan uitoefenen en dat het slachtoffer zijn rechten zou uitgeput hebben door zich burgerlijke partij aan te stellen, daar het correctioneel vonnis alle voorbehoud voor de toekomst zou verworpen hebben ;

Overwegende dat beroepster zich desaangaande vergist ; dat het correctioneel vonnis in kopij voorgelegd het voorbehoud niet verwerpt, maar eenvoudig negeert ; dat dit zonder het minste belang is daar het vaststaat dat het slachtoffer akte gevraagd heeft van zijn voorbehoud, wat volstaat om te bewijzen dat hij niet aan zijn rechten verzaakt had ; dat het trouwens blijkt uit de kopij der neergelegde besluiten dat hij slechts vergoedingen eiste en bekam voor de tijdelijke gehele werkonbekwaamheid en niet voor de blijvende gedeeltelijke werkonbekwaamheid ; dat hij dus gerechtigd was voor deze periode zich tot de verzekeraar-wet te wenden ;

Overwegende dat beroepster nog doet opmerken dat het verhaal van de verzekeraar-wet : 1) tot geen cumulatie mag leiden tussen de vergoedingen gemeenrecht en vergoedingen voorzien door de wet op de arbeidsongevallen, voor het slachtoffer ;

Overwegende dat deze opwerping geen steek houdt vermits, zoals hoger gezegd, de vergoedingen die thans geëist worden geen betrekking hebben op de periode, die reeds vergoed werd door de eis van de burgerlijke partij ;

2) beperkt is tot degene die het kapitaal heeft gestort om de rente te verzekeren en in de mate van de rechten van het slachtoffer tegen de derde verantwoordelijke op grond van het gemeenterecht ; dat namelijk het kapitaal nodig om de rente te verzekeren niet noodzakelijk gelijk staat met de materiële schade volgens het gemeenrecht en dat op voet van 5% werkonbekwaamheid de stoffelijke en morele schade zich zouden vermengen ;

Overwegende dat inderdaad de verzekeraar-wet slechts een verhaal kan uitoefenen vanaf het ogenblik dat hij het kapitaal dat de rente moet verzekeren vastgezet of uitgekeerd heeft ; dat de N.V. Bell Telephone niet bewijst dergelijke vastzetting of uitkering reeds gedaan te hebben ; dat haar eis ten dien opzichte dus reeds voorbarig is ;

Overwegende dat eerste beroepene ook tevergeefs beweert dat zij over een persoonlijke vordering, steunende op artikel 1382 B.W. zou beschikken tegen de derde verantwoordelijke, wanneer de rechtspraak van het Hof van Verbreking (15.4.1940, Pas. 1941, 121 ; 16 november 1953, B. Ass. 1954, 376) in de zin van de subrogatoire vordering, gevestigd is ;

Overwegende dat de eerste Rechter dus ten onrechte volledige vrijwaring aan de N.V. Bell Telephone toegestaan heeft ten opzichte van de N.V. Zurich voor al de vergoedingen spruitende uit de 5% werkonbekwaamheid, wanneer eerste beroepene niet bewezen heeft dat de schade volgens het gemeenrecht zo hoog zou oplopen ;

Overwegende dat het feit dat gewoonlijk een gemengde vergoeding wordt toegekend voor materiële en morele schade in dergelijke gevallen, geen beletsel is om de ventilatie van deze vergoeding te doen, des te gemakkelijker dat het slachtoffer geen vermengde vergoeding heeft gevraagd of bekomen ;

Dat het aan eerste beroepene zal behoren, eens het kapitaal vastgezet of betaald, haar eis aldus nader bepaald tegen de N.V. Zurich te richten ; dat ondertussen echter het vonnis gemeen mag verklaard worden aan de N.V. Zurich ; dat inderdaad eerste beroepene er belang genoeg bij had om de N.V. Zurich in verplichte tussenkomst te dagvaarden, aangezien zij tegen haar een verknochte eis zal te stellen hebben (R.P.D.B. V° Intervention en matière civile, nr 85 en 90) ; dat de N.V. Zurich aldus reeds gelegenheid had

om haar standpunt te verdedigen wat betreft de graad van blijvende werkonbekwaamheid en het basisloon ;

*Om deze redenen,*

De Rechtbank,  
Rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak ;  
Na erover beraadslaagd te hebben; alle andere en strijdige besluiten verwerpend ;

Verklaart het beroep en het incidenteel beroep ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond ;

Wat betreft het vonnis van 6 februari 1960 ;

Bevestigt dit vonnis met deze enkele wijziging dat de vordering ingeschreven onder nr 3550 niet ontvankelijk wordt verklaard en de kosten ervan ten laste van de N.V. Bell Telephone zullen blijven en integendeel de vordering ingeleid onder nr 3672 in gemeenverklaring van het vonnis wel ontvankelijk wordt verklaard ;

Wat betreft het vonnis van 28 mei 1960 ;

Op de hoofdeis, doet dit vonnis teniet en opnieuw rechtdoende : zegt voor recht dat Verbaenen behept blijft met een blijvende werkonbekwaamheid van 5% (vijf ten honderd) ingevolge het werkongeval hem overkomen op 17 september 1957 ;

Veroordeelt dienvolgens de N.V. Bell Telephone om hem uit te keren de wettelijke rente berekend op basis van een bestendige gedeeltelijke werkonbekwaamheid van 5 % sedert 12 november 1957, op grond van een basis-loon van 69.165,— F (negenenzestigduizend honderd vijfenzestig frank) ;

Op de eis in gedwongen tussenkomst gericht door Bell Telephone tegen de N.V. Zurich :

Verklaart de oproeping in vrijwaring voorbarig ; wijst ze af ;

Verklaart het vonnis gemeen aan de N.V. Zurich ;

Verwijst de N.V. Bell Telephone in al de kosten van beide aanleggen, zowel wat betreft de hoofdeis, als de eisen in gedwongen tussenkomst.

Dat de N.V. Zurich de expertise maar volgde onder uitdrukkelijk voorbehoud in beroep te gaan tegen het tussenvonnis ;

Dat door het eindvonnis van 28 mei 1960 de eerste Rechter de hoofdeis gegrond bevond en beroepene Bell Telephone veroordeelde om de vergoedingen wegens blijvende werkonbekwaamheid aan Verbaenen uit te keren op grond van een blijvende werkonbekwaamheid van 5% en een basisloon van 70.000 F ; dat hij ze daarenboven veroordeelde tot het uitkeren van de vergoedingen voor tijdelijke werkonbekwaamheid van 17 september 1957 tot 9 november 1957 ;

Wat betreft het incidenteel beroep dat slaat op de hoofdeis :

Overwegende dat beroeper op incident doet opmerken dat het basisloon van 69.165 F nooit betwist geweest was, wat tweede beroepene volledig beaamt ;

Overwegende dat beroepster op incident nog doet opmerken dat de eerste Rechter haar ten onrechte veroordeelde de vergoedingen uit te keren voor de tijdelijke werkonbekwaamheid van 17 september 1957 tot 9 november 1957, gezien volledig vergoed werd voor deze periode door de verantwoordelijke derde ; dat beroepene Verbaenen deze vergoedingen trouwens niet gevorderd had in zijn inleidende dagvaarding ;

Overwegende dat deze twee wijzigingen in de eisen, die op een misverstand berusten, dienen hersteld ;

Wat betreft het beroep van in vrijwaring en gemeenverklaring van vonnis geroepene N.V. Zurich : (.....)

NOOT : Het bestreden vonnis van de Vrederechter van het derde kanton te Antwerpen d.d. 6 februari 1960 is in dit nummer eveneens opgenomen.

## BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

26 juni 1961.

Voorzitter : M. Kranzen.

Rechters : M.M. Périlleux en Martens.

Advocaten : Mrs. Delfosse, Delvaux. Moerens, Verschelden en Hoegars.

1. **Onrechtmatige overheidsdaad.** — **Rijkswachter belast met de regeling van het verkeer, waarbij hij een fout begaat.** — **Handelt als orgaan van de Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Binnenlandse Zaken.** — **Gelijktijdig doorlaten van verkeer aan een kruispunt en tekenen doen aan het stilstaand verkeer om zich in beweging te zetten.**
2. **Verjaring.** — **Stuiting door elke daad van de benadeelde om zijn rechten te doen gelden.**

1. *Krachtens art. 2, 1° en 2° van de wet van 2 december 1957 ressorteert de Rijkswacht onder het gezag van de minister van landsverdediging voor alles wat haar organisatie en administratie betreft en voor al wat aangaat het toezicht op de uit hun korps afwezige militairen en de medewerking aan de voorbereiding van mobilisatieverrichtingen. Voor de uitoefening van haar taak als gerechtelijke politie staat de Rijkswacht onder het gezag van de minister van justitie en voor wat de administratieve politie, de uitvoering van de wetten en besluiten van algemene politie en de handhaving van de openbare orde betreft, onder die van de minister van binnenlandse zaken.*

*Een met de regeling van het verkeer belast lid van de Rijkswacht, die te dier gelegenheid een fout begaat, handelt als agent van de administratieve politie, zodat in geval van verhaal de Belgische staat in de persoon van de minister van binnenlandse zaken moet aangesproken worden. Moet als een fout worden aangemerkt de onhandigheid van de rijkswachter die, opgesteld aan een kruispunt, eensdeels de linkerhand gestrekt houdt om het uit een bepaalde richting komend verkeer door te laten, terwijl hij anderdeels met de rechterhand tekenen doet aan het stilstaand verkeer, gekomen uit een andere richting, om zich in beweging te stellen (zie nader het vonnis).*

2. *Elke daad van de benadeelde, die tot doel heeft zijn rechten te doen gelden, stuit de verjaring. Dit zal o.m. het geval zijn door een aanstelling als burgerlijke partij tegen een verdachte, die vrijgesproken wordt.*

Gilissen en Claes t/ Huysmans en Belgische Staat  
(Ministerie van Landsverdediging, Binnenlandse Zaken en Justitie).

Overwegende dat de eis van de partij Gilissen strekt tot solidairlijke veroordeling van verweerders in betaling ener som van 625.000 F ten titel van vergoeding der door hen geleden schade, bij een verkeersongeval te Brustem, op 23 juli 1957, en waarvoor eerste verweerder verantwoordelijk wordt gehouden ingevolge zijn onhandige en dubbelzinnige verkeersregeling op de plaats van het ongeval ;

Overwegende dat de vordering van de partij Claes

eveneens strekt tot solidairlijke veroordeling van dezelfde verweerders in betaling ener som van 15.986,— F ten titel van vergoeding der schade door aanlegger opgelopen aan zijn voertuig, bij hetzelfde verkeersongeval ;

*Over de ontvankelijkheid van de eisen :*

Overwegende dat de niet ontvankelijkheid wordt opgeworpen in zoverre zij gericht zijn tegen de Belgische Staat, in de persoon van de Ministers van Landsverdediging en Justitie, aangevoerd zijnde dat eerste verweerder, als rijkswachter, op het ogenblik der gecrimineerde gedraging, niet kan beschouwd worden als afhangende van de betrokken departementen ;

Overwegende dat bewuste opwerping zonder twijfel als gegrond moet aanvaard, althans voor het Ministerie van Landsverdediging — en waarbij aanlegger zich trouwens neerlegt — wijl volgens art. 2/1° en 2° van de wet van 2 december 1957 op de rijkswacht, deze onder het gezag van de Heer Minister van Landsverdediging ressorteert voor alles wat haar organisatie en administratie betreft en voor al wat aangaat het toezicht op de uit hun korps afwezige militairen en de medewerking aan de voorbereiding van mobilisatieverrichtingen ;

Dat eerste verweerder, op het ogenblik der hem aangerekende foutieve gedraging, doende was het verkeer te regelen en derhalve alsdan niet kan beschouwd worden als een orgaan van gezegd Ministerie ;

Overwegende dat de rijkswacht nu voor de uitvoering van haar taak, namelijk de gerechtelijke politie, onder het gezag staat van de Minister van Justitie, daar waar zij ten aanzien van de administratieve politie, de uitvoering van de wetten en besluiten van algemene politie en de handhaving van de openbare orde afhangt van de Minister van Binnenlandse Zaken ;

Overwegende dat aanlegger vooruitzet dat wanneer eerste verweerder op het kwetsige kruispunt te Brustem het verkeer regelde, hij zowel is opgetreden als agent van de gerechtelijke als van administratieve politie ;

Dat ongetwijfeld de mogelijkheid bestaat dat de rijkswacht bij verkeersregeling al eens verbaliseert en dan voorzeker een daad van gerechtelijke politie stelt ;

Dat trouwens voor het ongeval, aanleiding tot huidige vorderingen, door eerste verweerder, als verbalisant, een bekeuring is opgesteld geworden ;

Overwegende nochtans dat uit de bewoordingen van de inleidende dagvaarding duidelijk vaststaat dat aanleggers zich steunen op een beweerde onhandigheid van eerste verweerder bij de regeling van het verkeer ;

Dat derhalve dit de foutieve gedraging van de agent der administratieve politie omsluit en niet een mis-sing of een tekortkoming als vertegenwoordiger van de gerechtelijke politie uitmaakt ;

Dat dienvolgens de eisen, in zoverre zij gericht zijn tegen de Belgische Staat, in de persoon van de Minister van Justitie, eveneens als niet ontvankelijk moeten aangezien worden ;

*Over de verjaring :*

Overwegende dat verweerders de verjaring van de eis der partij Claes oproepen, wijl het schadeverwekkend feit zich op 28 juli 1957 heeft voorgedaan en de tegen verweerders ingestelde vordering eerst dagtekent van 29 december 1960 en 20 januari 1961, hetzij meer dan drie jaar er na, en het bewijs niet bijgebracht is van enige onderbreking ;

Overwegende nochtans dat elke daad, die tot doel heeft zijn rechten te doen gelden, voor de benadeelde een stuiting der verjaring medebrengt ;

Overwegende dat ter zake het schadegeval, namelijk een verkeersongeval te Brustem, op 28 juli 1957, aanlegger zich reeds burgerlijke partij heeft gesteld in het strafgeding ingeleid tegen Gilissen Emile, thans eveneens aanleggende partij, die weliswaar, ingevolge vonnis der Boetstraffelijke Kamer van deze zetel in dato 25 maart 1958 en bekrachtigd door Arrest van het Hof van Beroep dd. 25 november 1959 werd vrijgesproken ; strafgeding in hetwelk hij als betichte verscheen uit hoofde van onvrijwillige doding van zijn echtgenote en van onvrijwillige slagen aan een der occupants van de wagen van huidige medeaanlegger Claes ;

Overwegende dat deze laatste derhalve te gelegener tijd zijn aanspraak op schadevergoeding heeft doen gelden, door hem geleden bij dit ongeval en na de vrij-spraak van Gilissen en de daaraan gepaard gaande onbevoegdverklaring omtrent zijn ingeleide vordering, zich nog tijdig heeft gekeerd tegen eerste verweerder en de verjaring hem derhalve niet kan tegengesteld worden ;

Overwegende dat met het oog op een goede rechtsbedeling, het aangewezen voorkomt de beide gedingen samen te voegen om door een en hetzelfde vonnis uitspraak te doen, wijl zij uit den aard der zaak en betrekking hebbende op hetzelfde verkeersongeval als verknocht kunnen beschouwd ;

*Ten gronde :*

Overwegende dat de partijen afschrift van de strafbundel bijbrengen, alsmede van de processtukken van de onderscheiden strafinstanties, die van dit ongeval hadden te kennen, strafprocedure waarin aanlegger Gilissen als betichte werd vrijgesproken ;

Dat waar partijen tevens naar de in gezegd strafbundel vervatte elementen verwijzen, dezelfde als verworven en niet betwist kunnen aanvaard worden ;

Overwegende dat ingevolge het kracht van gewijsde met betrekking tot de vrij-spraak van aanlegger Gilissen, elke fout of aansprakelijkheid in zijnen hoofde voor de nadelige gevolgen van het ongeval uitgesloten is ;

Dat voorzeker deze vrij-spraak niet meteen de fout van eerste verweerder bewijst ;

Overwegende dat uit voormeld strafbundel nochtans mag geconcludeerd worden dat hij een onhandigheid heeft begaan ;

Dat inderdaad op de dag en het ogenblik van het ongeval, eerste verweerder opgesteld stond op het kruispunt van de steenweg Tongeren - Sint-Truiden en de baan Brustem - Zepperen terwijl hij aldaar het verkeer regelde, hij eensdeels de linkerarm gestrekt hield in de richting Tongeren, aldus het verkeer van daar komende, onder andere de partij Claes, doorliet en anderdeels aan de weggebruikers in stilstand opgesteld op de Vliegvelddaan teken gaf zich in beweging te stellen, bij zoverre dat aanlegger Gilissen met zijn moto, waarop zijn echtgenote eveneens had plaatsgenomen, in botsing kwam met het autovoertuig van Claes ;

Overwegende dat eerste verweerder in het voor-onderzoek en meer bepaaldelijk ter zitting van de boetstraffelijke Kamer alhier dd. 25 februari 1958 zelf heeft toegegeven dat hij op schuine wijze voor de Vliegvelddaan stond opgesteld en niet volledig met het aanzicht naar daar gekeerd, dat hij even voor de botsing teken had gedaan, met de rechterhand om het verkeer rapper te doen vooruitgaan er bijvoegende

dat op dat ogenblik voertuigen van de richting van Sint-Truiden kwamen ;

Overwegende nochtans dat de interpretatie die eerste verweerder aan bewust teken met zijn rechterhand wil geven ogenschijnlijk aanneembaar lijkt, doch veel-  
eer de indruk geeft er bijgehaald te zijn om een be-  
gane missing te vergoelijken ;

Dat inderdaad alleen eerste verweerder spreekt van voertuigen die zogezegd uit de richting Sint-Truiden aankwamen ;

Dat zijn collega, rijkswachter Van Montfort, hier-  
over geïnterpeleerd werd ter zitting van 21 januari  
1958 « niet weet, of er op dat ogenblik verkeer van  
Sint-Truiden kwam » ; dat, moest het kwestige teken  
bedoeld zijn voor voertuigen die zogezegd uit de rich-  
ting Sint-Truiden kwamen, dan de botsing eerder met  
een voertuig komende uit die richting had plaats ge-  
vonden ;

Dat alleszins, zo Gilissen bij veronderstelling, nipt  
voor deze voertuigen de baan zou hebben overgestoken  
om in botsing te komen met de auto Claes, komende  
uit de richting Tongeren, dit detail aan al de andere  
ter plaatse aanwezige personen zou zijn opgevallen ;

Overwegende dat, in dit verband van zaken, moet  
aangenomen worden dat op het ogenblik der botsing  
geen verkeer uit de richting Sint-Truiden kwam en  
dat, zoals twee onafhankelijke getuigen, tweemaal  
tereke-voor de boetstraffelijke rechtbank en voor het  
Hof van Beroep onder eed hebben bevestigd, Gilissen,  
met zijn moto in stilstand voor hun wagen aan het  
kruispunt, zich in beweging heeft gezet, toen eerste  
verweerder het verkeer voor de Vliegvelddaan open-  
stelde door een teken met de rechterhand, er bij-  
voegende dat dit teken aantoonde dat zij mochten aan-  
zetten, en dat zij, zo zij de eerste van de rij waren  
geweest gelijk aanlegger, zij hetzelfde zouden gedaan  
hebben als deze ;

Overwegende dat aanlegger in dit verband dan ook  
mag aanvoeren dat deze getuigenis absoluut onaf-  
hankelijk en geloofwaardig is en dit in tegenstrijd met  
de ontkenning van verweerder, die vanzelfsprekend be-  
lang heeft zich te diskulperen voor zijn onhandigheid  
of voor zijn onoplettendheid ;

Dat derhalve zijn onhandigheid als bewezen voor-  
komt en meteen ook zijn fout en medeverantwoorde-  
lijkheid van de Belgische Staat, Ministerie van Bin-  
nenlandse Zaken, waarvan hij het orgaan was op dat  
ogenblik ;

#### A. Schade-eis Partij Gilissen :

Overwegende wat de gestelde schade-eis aangaat, in  
hoedanigheid van enige erfgenaam van zijn voorover-  
leden echtgenote, aanlegger het onomstootbaar bewijs  
niet heeft bijgebracht dat zij, in de korte tijdspanne dat  
zij na het ongeval nog heeft geleefd, bewust was van  
haar toestand ;

Dat immers volgens attest van dokter Tallon, dd.  
29 juli 1957 zij onder meer een schedelbreuk van  
schedelbasis had opgelopen en daags na haar opname  
in de kliniek aan hare verwondingen is overleden ;

Dat de verbalisanten in hun P.V. vermelden, na be-  
ëindiging van hun onderzoek ter plaatse, het slacht-  
offer in de kliniek niet te hebben kunnen verhoren  
daar dit het bewustzijn had verloren, volgens hun werd  
medegedeeld ;

Dat het attest van Dokter Tallon op 23 januari 1960,  
meer dan twee jaren na de feiten, afgeleverd aan  
aanlegger en volgens hetwelk zijn echtgenote niet on-  
middellijk na het ongeval het bewustzijn had verloren,

ten overstaan van voormelde gegevens niet als een  
genoegzame bewijsgrond kan worden aanvaard voor  
de gevorderde 25.000 F ex haerede ;

Overwegende dat de materiële en morele schade  
door aanlegger ondergaan ingevolge A/ het (overlij-  
den) lees : feit van het overlijden van zijn echtgenote  
en B/ ingevolge zijn eigen verwondingen als volgt kun-  
nen worden begroot :

- A/ 1° Begraafenskosten, door voldoende be-  
scheiden verrechtvaardigd : 10.808,— F  
2° Geneeskundige kosten voor echtge-  
note, zijnde 2.930 F + 2.500 F = 5.430 F  
onder aftrek van 3.400 F ontvangen  
van de mutualiteit, blijft : 2.030,— F  
3° schade aan klederen van echtgenote,  
ex aequo et bono : 1.000,— F  
4° Verlies aan inkomen van de gemeen-  
schap :

Overwegende dat het door aanlegger vooruitgezette  
bedrag als verrechtvaardigd kan aangenomen worden  
wyl de becijfering er van gesteund gaat op een ver-  
lies aan inkomsten door de echtgenote verdiend en  
het wegvallen van haar hulp in de huishouding door  
aanlegger billijk geraamd op 1.000 F per maand ;

Dat op basis van een jaarlijks verlies van 12.000 F  
een kapitalisatievoet van 4,5% een lucratieve overle-  
vingsduur van 23 jaar als winkelbediende en een alge-  
mene overlevingsduur van 37 - 38 jaar, deze laatste  
mag in acht genomen worden voor de hulp in het  
huishouden om het cijfer van 169.776 F door de kapi-  
talisatie verkregen te brengen op het gestelde totaal  
bedrag van : 200.000,— F

5° Morele schade : 100.000,— F

#### B/ Eigen schade :

##### 1° schade aan moto :

Overwegende dat de door aanlegger bijgebrachte  
schatting tegensprekelijk met de verzekeraar van de  
autovoerder Claes gedaan, tot grondslag mag geno-  
men worden voor de vaststelling van het bedrag, dat  
deze vaststelling een schadebedrag voorziet van 8.525  
F te verhogen met 6 dagen genotsderving voorzien  
voor de vervanging door een nieuw voertuig door aan-  
legger aangerekend aan 75 F per dag of 450 F ;

Dat derhalve aanlegger voor deze post kan aan-  
spraak maken op een totaal van 8.525 F + 450 F =  
8.975,— F ;

##### 2/ Geneeskundige kosten :

Overwegende dat aanlegger het bewijs bijbrengt na-  
volgende uitgaven te hebben gedaan :

- a) rekening kliniek Sint-Truiden 10.733,— F  
b) rekening kliniek Les Bruyères 9.738,— F  
c) rekening Dokter Tallon 1.300,— F  
hetzij samen 21.771,— F waarop hij vanwege zijn  
mutualiteit 17.465,— F heeft terugbetaald gekregen  
blijft : 4.306,— F

##### 3/ Schade aan klederen :

Dat deze ex aequo et bono kan bepaald worden op  
1.000,— F ;

##### 4/ verlies aan loon :

Overwegende dat blijkens bijgebrachte bescheiden  
het bewezen is dat aanlegger vanaf 28 juli 1957 datum  
van het ongeval tot 27 november 1957 gehospitaliseerd  
was ; dat zonder verdere aanduiding nopens zijn ge-  
zondheidstoestand, aanlegger beweert eerst op 24  
maart 1958 het werk te hebben hernomen, waarvoor  
hij attest bijbrengt van zijn werkgever ; dat eveneens  
door aanlegger wordt toegegeven dat hij aan vergoe-  
dingen van zijn mutualiteit een bedrag van 14.154 F

heeft ontvangen, doch hiervoor door de mutualiteit niet wordt aangegeven over welke periode zich deze vergoedingen uitstrekken; dat uiteindelijk aanlegger voorhoudt uit dit ongeval een bestendige invaliditeit te hebben behouden van 15 % en ten bewijze hiervan een attest bbijbrengt van Dokter Mills te Luik ;

Overwegende dat het, in de gegeven omstandigheden aangewezen voorkomt, hem aan een medisch deskundig onderzoek te onderwerpen vooraleer ten gronde over deze schadepest te beslissen ; dat, in afwachting der besluiten van gezegde deskundige aan aanlegger een provisionele vergoeding van 15.000 F, voor persoonlijke materiële en morele schade kan worden toegekend 15.000,— F ;

#### *B. Schade-eis partij Claes :*

Overwegende dat deze slechts materiële schade heeft opgelopen, zijnde 14.786 F aan herstellingskosten van zijn autovoertuig en 1.200 F vergoeding voor acht dagen genotsderving, hetzij samen 15.986,— F ;

Overwegende dat dit schadebeding gesteund gaat op een tegensprekelijk met Gilissen gedane deskundige raming, die alhoewel niet tegenstelbaar aan eerste verweerder, toch genoegzame waarborgen van ernst en degelijkheid biedt ;

Dat trouwens het bedrag, zij het dan in bijkomende orde, niet eens wordt betwist ;

### vredegerecht te antwerpen

3e Kanton. — 6 februari 1960.

Rechter : M. G. Goethals.

Advocaten : Mrs. D. Wostijn, K. Van Baarle en C. Boelens.

**Arbeidsongeval met blijvende werkonbekwaamheid. — Vordering van slachtoffer tegen werkgever. — Regresvordering van werkgever op derde verantwoordelijke persoon. — Oproeping in vrijwaring ontvankelijk en gegrond.**

*Ingeval het slachtoffer van een arbeidsongeval van zijn werkgever de forfaitaire vergoedingen vordert op grond van de samengeschakelde wetten betreffende arbeidsongevallen, kan die werkgever de derde verantwoordelijke persoon oproepen in vrijwaring.*

*De oproeping in vrijwaring is ontvankelijk krachtens art. 37 § 2 van de inleidende titel van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering.*

*De oproeping in vrijwaring is gegrond daar het niet vereist is dat de oorzaken en het voorwerp der twee eisen dezelfde zijn.*

Verbaenen t/ Bell telephone manufacturing C°  
t/ Zurich.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten.

Aangezien de zaken, ingeschreven in de algemene rol onder nummer 3364, 3550 en 3672 verknocht zijn en een goede rechtsbedeling hun samenvoeging vereist ;

Overwegende dat aanlegger Verbaenen het slachtoffer was van een arbeidsongeval, in dienst van verweerster Bell Telephone ;

Dat de materialiteit van het ongeval niet betwist is ; verweerster Bell Telephone steunend op adviezen

van haar geneesheren, aanziet de letsels als genezen, zonder enige werkkraftvermindering na te laten ;

Dat, gezien de tegenstrijdigheid, een deskundig onderzoek zich opdringt ;

Overwegende dat inzake A.R. nr 3550 Bell Telephone de verzekeringsmaatschappij Zurich, verzekeraarster van de derde verantwoordelijke dader, in vrijwaring heeft opgeroepen en zij met de zaak nr 3672 de gemeenverklaring, in akkoord met verweerster Zurich, beoogt ;

Dat verweerster Zurich zich verzet tegen de ene zowel als tegen de andere maatregel ;

Overwegende dat artikel 37 par. 2 van de inleidende Titel van het Wetboek van burgerlijke Rechtsvordering, uitdrukkelijk bepaalt dat de rechtbank, gevat van een vordering, bevoegd is om van de eis in vrijwaring te kennen.

Dat een eis in vrijwaring altijd bij een hoofdeis kan worden gevoegd, zelfs als hij, afzonderlijk genomen, voor een andere Rechtbank zou moeten worden ingeleid (Luik, 11.3.37, p. 1937-11-130) en het niet vereist is dat oorzaak en voorwerp der twee eisen dezelfde zijn (civ. Brux. 26.3.52, P. 1935-III-11) en dat dit beginsel precies het voorwerp uitmaakt der wijziging aan de wet van 25 maart 1876, door artikel 8 van de wet van 15 maart 1932 (Les Nouvelles, Proc. civ. I, 1022 ; Rép. pr. dr. b. 1° Garantie, 67 ; zie ook Delaruière en Namèche, blz. 460 n° 3) ;

Dat bijgevolg de oproeping in vrijwaring ontvankelijk is ;

Overwegende dat inzake nr 3672, aanlegster Bell Telephone de gemeenverklaring van het tussen te komen vonnis beoogt en verweerster Zurich, ondanks een verkeerde opstelling van het beschikkend gedeelte van dit exploit, verklaart deze vordering als regelmatig ingesteld te aanzien en, zo nodig, vrijwillig te verschijnen ; dat ook aanlegster Bell Telephone verklaart, indien nodig, vrijwillig te verschijnen ;

Dat akte wordt gegeven aan partijen hunner verklaring en vordering, van uit dit oogpunt als rechtsgeldig ingesteld wordt aangezien, gezien de vrijwillige verschijning van partijen ;

Dat echter de eis der zaak nr. 3550 ontvankelijk zijnde, de gemeenverklaring, gevraagd inzake nr 3672, overbodig wordt ;

Overwegende dat verweerster Zurich de ontvankelijkheid van de vorderingen ingesteld onder nummers 3550 en 3672 aanvalt, om reden dat een procedure, ingeleid voor de Boetstraffelijke Rechtbank alhier (7° Kamer), door oorspronkelijke aanlegger, nog hangende is en er, bij middel van besluiten, vergoedingen werden gevorderd (en toegewezen?) voor tijdelijke arbeidsonbekwaamheid van Verbaenen ;

Dat dit middel niet afdoend is, enerzijds omdat de door aanlegger Verbaenen voor de Boetstraffelijke Rechtbank ingestelde vordering steunt op de gemeenrechtelijke bepalingen van straf- en burgerlijk wetboek, en anderzijds, omdat de Vrederechter ratione materiae alleen bevoegd is inzake arbeidsongevallen ;

Dat het precies in het kader der wetgeving op de arbeidsongevallen is dat aanlegger Verbaenen de hoofdvordering instelde ;

Overwegende dat, de vorderingen ontvankelijk zijnde, er moet worden overgegaan tot een deskundig onderzoek, alvorens ten gronde over de zaak te oordelen ;

*Om deze redenen,*

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak, voegen de zaken ingeschreven in de algemene rol onder



de nummers 3364, 3550 en 3672 samen wegens hun vernochtheid ;

Verklaren de vorderingen ontvankelijk, uitgezonderd deze ingeschreven onder nummer 3672, welke niet ontvankelijk is en waarvan de kosten ten laste van aanlegster Bell Telephone worden gelaten ;

Alvorens verder ten gronde te beslissen, stellen aan als deskundige de Heer Dr. J. Hendrickx, geneesheer te Antwerpen, er wonende Lange Leemstraat, 142, met zending, partijen Bell Telephone en Zurich aanwezig of behoorlijk geroepen, de persoon van aanlegger te onderzoeken, dezes toestand te beschrijven in verband met het werkongeval waarvan hij het slachtoffer werd op 17 september 1957 terwijl hij in dienst was van Bell Telephone, zulks in een beredeneerd en onder eed bevestigd verslag, de graad zowel der tijdelijke als der blijvende werkonbekwaamheid vast te stellen en de datum van heling te bepalen ; verder te antwoorden op alle vragen, door partijen te stellen, dienende tot de opheldering der zaak ;

Verzenden de zaak naar de zitting waarop zij, na neerlegging van het deskundig verslag, zal teruggebracht worden door de meest neerstige partij ;

Verklaren huidig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling ;

Voorbehouden de kosten waarover nog niet werd geoordeeld ;

NOOT : Vorenstaand vonnis werd bij de in dit nummer eveneens gepubliceerde beslissing van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, d.d. 14 februari 1961, hervormd.

## BIBLIOGRAPHIE

### Nederland

- Beenakker H. F. en H. B. Eldering*, Arbeidstijd en veiligheid. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Brasz H. A.*, Notitie over bestuurkunde. — Arnhem, Vuga-Boekerij, G. W. van der Wiel & Co.
- Budischowsky C. A. W.*, Beknopt verslag van de 44e internationale arbeidsconferentie, Genève, juni 1960. Uitg. door het Ministerie van sociale zaken en volksgezondheid. 's-Gravenhage. Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.
- Dulk A. C. den*, Recht en rekening. Enige beschouwingen over het rijksrekenplichtig beheer. — Deventer, E. E. Kluwer.
- Engelman A. A. W. Th. van der Meer en L. van der Meijden*, Hoofdzaken voor het onderdeel wetskenis van het examen gemeente-administratie. — Arnhem, Vuga-Boekerij/G. W. van der Wiel & Co.
- Hagelen H. G.*, Uw toekomstvoorzieningen en de fiscus. — Nederlandse U.M., Leiden.
- Haren I. A. C. van*, Personeelsbeleid en ondernemingsstructuur. Een sociaal juridisch onderzoek naar de wijzigingen die in de rechtsvorm van de onderneming worden aangebracht. Proefschrift Utrecht. — Assen, Van Gorcum & Comp.
- Haverkorn van Rijsewijk R. A.*, Assurantietermen en wetsartikelen. Beknopte handleiding voor in Nederland gebruikte uitdrukkingen. — Rotterdam, Wyt.
- Justinianus*, Instituten. Vert. tabellen en register van A. C. Oltmans. 3e dr. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.
- Langen W. J. de*, Het abc van het belastingrecht. Vol-

tooid door J. van Soest en D. Brüll. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.

*Poel J. van der*, Het fiscale compromis. Voordracht gehouden op de Belastingconsulentendag 1961 georganiseerd door de Nederlandse federatie van belastingconsulenten. — Amsterdam.

*Zuthem H. J. van*, De integratie van de onderneming als sociologisch vraagstuk. Proefschrift Vrije universiteit Amsterdam. — Assen, Van Gorcum en Comp.

### Frankrijk

*Burdeau G.*, Droit constitutionnel et Institutions politiques. 8<sup>e</sup> édit. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

*Debbasch O.*, L'Occupation militaire. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

*Duverger M.*, Les Constitutions de la France. Nouv. édit. — Presses Universitaires de France.

*Faucher M.*, Les Réformes de la V<sup>e</sup> République, T. II. Mise à jour 1959-1960 chez l'auteur.

*Huguet A.*, L'Ordre public et les contrats d'exploitation du droit d'auteur. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

*Mellor A.*, La Torture, son histoire, son abolition, sa réapparition au XX<sup>e</sup> siècle. — Mame.

*Rivéro J.*, Droit administratif. 2<sup>e</sup> édit. — Dalloz.

*Voirin P.*, Manuel de droit civil. Capacité. Libr. Gén. de Droit et de Jurisprudence.

### Engeland

*Adkin B. W.*, A Handbook of the Law Relating to Landlord and Tenant. 15e ed., Estates Gazette.

*Birkett Lord*, Six Great Advocates. — Penguin.

*Brown W. H. Jr. & C. E. Gilbert*, Planning Municipal Investment. A Case Study of Philadelphia. — Penn. U.P. Oxf. U.P.

*Charlesworth J.*, The Law of Negligence 5th. Cum. Suppt. — Sweet & M.

*Coleman J. V.*, An Employer's Duties at Common Law in Ireland. — Figgis.

*Cooper Louis Blom*, The Law as Literature. — Bodley Head.

*Cracknell D. C.*, Contract. Law Students' Comp. — Butterworth.

*Dumsday W. H.*, Local Government. Law and Legislation: — Hadden. Best.

*Ferguson J. H. & D. E. McHenry*, The American System of Government. 6e ed. — McGraw.

*Garner J. F.*, Road Charges. Oyez Pract. Notes. Solicitor's Law.

*Gosling J.*, The Ghost Squad. Panther Bsk. Hamilton. Staff.

*Gourley G. D. & A. P. Bristow*, Patrol Administration. Police Science S. — Blackwell. Sci.

*Green Edward*, Judicial Attitudes in Sentencing. — Macmillan.

*Hardwick M.*, Doctors on Trial. — Jenkins.

*Helmores B. A.*, The Law of Real Property in New South Wales. — Sweet & M.

*Hirsch P.*, The Death Dealers. Pyramid. — Thorp & P. Pennings Sir W. I., The British Constitution. 4e Camb. U.P.

« Justice ». The Citizen and the Administration. The Redress of Grievances. — Stevens & Sons.

*Keeton G. W.*, The Elementary Principles of Jurisprudence. — Pitman.

*Kelly J. M.*, Fundamental Rights in the Irish Law and Constitution. — Figgis.

- Leage R. W.*, Roman Private Law. — Macmillan.  
*McCloskey R. G.*, The American Supreme Court. — Chicago U.P.  
*Macdonagh O. A.*, Pattern of Government Growth. — Mac Gibbon & K.  
*Morrish R.*, Criminal Law and Police Investigation. — Police Review.  
*Robson W. A.*, The Greater London Boroughs. Greater London. — Lond. Schl. Econ.  
*Rubin L. & P. Murray*, The Constitution and Government of Ghana. Law in Afrika S. — Sweet & M.  
*Selvig E.*, Unit Limitation of Carriers Liability. — Pitman.  
*Sen D. K.*, A Comparative Study of the Indian Constitution. — Longmans.  
*Smith T. B.*, British Justice. The Scottish, Contribution. Hamlyn Lects. — Stevens & Sons.  
*Topolski F. & F. Cowper*, Legal London, Stevens and Sons.  
*Underhill Sir A.*, Law Relating to Trusts and Trustees. — Butterworth.  
*Underhill M.*, The Licensing Guide. Oyez Pract. Notes. Solicitors' Law.  
*Williamson Huch Ross*, The Silver Bowl. Four Square.

### Zwitzerland

- Blöchliger Edwin*, Das Untersuchungsverfahren im st. gallischen Zivilrechtspflegegesetz. — Winterthur, Schellenberg, 1961.  
*Reiser Martin*, Das Commonwealth of Nations, Begriff, Rechtsnatur, Wesen. — Zürich, Polygraphischer Verlag, 1961.  
*Zingg Ernst*, Das Bodenrecht nach Moses. Anhang, Die wichtigsten gesetzlichen Bestimmungen über das neue Bodenrecht der Schweiz. — Oberbalm bei Bern, Selbstverlag 1959. Verl. der Evangel. Gemeinschaft, Bern.  
*Zingg Ernst*, Mosaisches Familienrecht. — Oberbalm bei Bern, im Selbstverlag. 1959. Verlag der Evangel. Gemeinschaft, Bern.

### Oostenrijk

- Fritsch Ernst*, Das alte und das neue Umsatzsteuerrecht. Gesetze. Verordnungen u. Erlässe, mit einer Einf. u. Anm. versehen v. Ernst Fritsch. 4. Aufl. Nachtr. 4. Wien, Manz, 1961  
*Gehrmann Viktor*, Allgemeine Sozialversicherung ASVG mit erl. Bemerkungen. Hrsg. v. Viktor Gehrmann, Arthur Rudolph, Helmut Teschner. — Wien, Manz, 1961.  
*Köhler Hans*, Internationales Privatrecht auf Grundlage der Judikatur. — Wien, Kauf. 1961.

### Duitsland

- Beitzke Günther*, Familienrecht. Ein Studienbuch. 10. neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck 1962.  
*Boldt Gerhard*, Gewerberecht. — Münster/Westf. Aschendorff, 1961.  
*Boor Hans Otto de*, Zivilprozessrecht. Neubearb. von Günther Erkel. 2. Aufl. — Wiesbaden, Betriebswirtschaftl. Verl. Gable, 1961.  
*Capelle Karl-Hermann*, Handelsrecht ohne Gesellschafts- und Seehandelsrecht. Ein Studienbuch. 8. erg. Aufl. — München u. Berlin, Beck. 1961.  
*Coing Helmut*, Die Rezeption des römischen Rechts in Frankfurt am Main. Ein Beitrag zur Rezeptionsgeschichte. — Frankfurt a. M., Klostermann. 1962.  
*Dirksen Gebhard*, Das Feiertagsrecht. — Göttinger,

Schwartz. 1961. Göttinger rechtswissenschaftliche Studien.

- Dürkes Werner*, Wertsicherungsklauseln. Ein Überblick über d. derzeitigen Stand von Rechtsprechung u. Schrifttum. 5. neu bearb. u. erw. Aufl. unter Berücks. d. «Grundsätze d. Dt. Bundesbank» f. d. Entscheidung über Genehmigungsanträge nach 3 d. Währungsgesetzes vom 12-12-1958. — Heidelberg, Verl. Ges. Recht u. Wirtschaft. 1961. Schriften d. Betriebs-Beraters.  
*Eisel Josef*, Das Mutterschutzgesetz, Gesetz zum Schutze d. erwerbstätigen Mutter vom 24. Januar 1952 u. seine Anwendung. 5. Aufl. Eerzatzbl. Lfg. 9. — Essen, Haarfeld. 1961.  
*Fabricius Eugen*, Grundlagen des Vertragsverhältnisses zwischen Architekt und Auftraggeber. Aufgestellt. f. d. Bund Dt. Architekten BDA. 1909 durchges u. erg. seit 1948. Erw. u. verb. durch Wilhelm Mohné, 4. Aufl. — Düsseldorf, Werner. 1961.  
*Frank Rüdiger*, Wer wird als Kriegsdienstverweigerer anerkannt? Die wichtigsten Entscheidungen im Rechtsverfahren d. Bundesrepublik. — Detmold, Hermannstr. 41. Verband d. Kriegsdienstverweigerer e. V. 1961.  
*Furtner Georg*, Das Urteil im Zivilprozess. — München u. Berlin, Beck, 1961.  
*Glaser Hugo u. Wilhelm Dröschel*, Das Nachbarrecht in der Praxis. — Herne, Berlin, Verl. Neue Wirtschafts-Briefe. 1961.  
*Grüll Ferdinand*, Der Anstellungsvertrag mit leitenden Angestellten. Vertragsmuster mit Erläuterungen. 4. Aufl. Heidelberg. Verl. Ges. Recht u. Wirtschaft. 1961. Schriften d. Betriebs-Beraters.  
*Hellmer Joachim*, Der Gewohnheitsverbrecher und die Sicherungsverwahrung 1934-1945. — Berlin, Duncker & Humblot, 1961.  
*Kaufmann Arthur*, Das Schuldprinzip. Eine strafrechtl. -rechtsphilosoph. Untersuchung. — Heidelberg. Winter 1961. Heidelberger rechtswissenschaftliche Abhandlungen.  
*Kern Eduard*, Rechtsfälle aus dem Strafprozess. 2. neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck. 1961.  
*Lademann Fritz, Edgar Lenski u. Hedin Brockhoff*, Kommentar zum Einkommensteuergesetz. 2. Aufl. Losebl. Ausg. Nachtr. 4. — Stuttgart u. München, Boorberg. 1961.  
*Loewenstein Karl*, Über Wesen, Technik und Grenzen der Verfassungsänderung. Vortrag. Berlin, de Gruyter, 1961. Schriftenreihe d. Juristischen Gesellschaft e. V. Berlin.  
*Makarov Aleksandr Nikolaevič*, Quellen des internationalen Privatrechts. Recueil de textes concernant le droit internationale privé 2. Aufl. Berlin, de Gruyter, Tübingen, Mohr Siebeck, 1961. Materialien zum ausländischen u. internationalen Privatrecht.  
*Malzer Georg*, Die Auswirkungen des Kartellgesetzes auf Energieversorgungsverträge. Vortrag. Essen, Richard Wagnerstr. 41. Vereinigung Industrielle Kraftwirtschaft. 1959.  
*Mitteis Heinrich*, Deutsche Rechtsgeschichte. Ein Studienbuch. Neubearb. von Heinz Lieberich. 7. erg. Aufl. — München u. Berlin, Beck. 1961.  
*Muther Theodor*, Zur Geschichte der Rechtswissenschaft und der Universitäten in Deutschland, Gesammelte Aufsätze, Photomechan. Nachdr. d. Ausg. Jena, 1876. Amsterdam, Schippers. 1961.  
*Podzun Hanns*, Haftung und strafrechtliche Verantwortlichkeit für Unfälle im Betrieb. 3. erg. Aufl. — Berlin, E. Schmidt. 1961.

*Posser Diether*, Politische Strafjustiz aus der Sicht des Verteidigers. — Karlsruhe, C. F. Müller.

*Roemer Hans*, Die ärztliche Aufklärungspflicht vom Standpunkt und aus der Erfahrung des Arztes, Vortrag. Grenzen der ärztlichen Aufklärungspflicht aus der Sicht des Juristen, Vortrag. Von Georg Schwalm. — Karlsruhe C. F. Müller, 1961. Juristische Studiengesellschaft Karlsruhe. Schriftenreihe.

*Schlessmann Karl*, Das Arbeitszeugnis. Heidelberg, Verl. Ges. Recht u. Wirtschaft. 1961. Schriften d. Betriebs-Beraters.

*Stoll Hans*, Das Handeln auf eigene Gefahr. Eine rechtsvergleichende Untersuchung. Berlin, de Gruyter, Tübingen, Mohr. 1961. Beiträge zum ausländischen u. internationalen Privatrecht.

*Thielmann Georg*, Die römische Privatauktion. Zugleich e. Beitrag. z. röm. Bankierrecht. — Berlin, Duncker & Humblot. 1961. Berliner juristische Abhandlungen.

*Wagner Walter*, Aus der Rechtsprechung in Staatsschutzverfahren. Hamburg, v. Decker. 1961.

## BALIELEVEN

### Conferentie van de Jonge Balie te Brugge

Bij het begin van de tweede helft van het gerechtelijk jaar 1961-1962 is het wel interessant even terug te blikken op hetgeen gedurende de eerste helft door de Conferentie van de Jonge Balie aan haar leden te Brugge kon worden aangeboden.

Het gerechtelijk jaar werd ingezet met de traditionele eendagsuitstap naar de streek van Doornik en Beloeil waarover een uitvoerig verslag verscheen in het Rechtskundig Weekblad nr 4 en waaraan de deelnemers de beste herinneringen bewaren.

Op zaterdag 16 september 1962 werd een studievergadering gehouden tesamen met de Studiekring der Notarissen van het arrondissement waarop door Notaris Edgard Van Hove en advocaat Jacques Van Damme assistent aan de Rijksuniversiteit te Gent het onderwerp « Het verzet in handen van de Notaris » werd ingeleid. Hierover verscheen nadien van de hand van Mr. J. Van Damme een artikel in het dubbelnummer 4-5 van « Brugse Rechtstijdingen » onder de titel « Het Verzet buiten de vormen van de artikelen 557 en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging ».

De plechtige openingszitting van de Conferentie ging door op zaterdag 21 oktober 1961 te 16 uur onder een bijzonder ruime belangstelling en waarbij stellig de aanwezigheid van minister Vermeulen, minister van Justitie, dhr Voorzitter van de Provincieraad, de heer burgemeester en de plaatskommandant dient vermeld, naast talrijke andere burgerlijke overheden en zoals steeds de heer Voorzitter der Rechtbank en de heer Prokureur des Konings. Voor de eerste maal waren afgevaardigden van de Balies van Parijs, Rijsel en Luxemburg aanwezig, naast de vertegenwoordigers van onze eigen Conferenties van de Jonge Balie en deze van Amsterdam en Middelburg.

De openingsrede werd uitgesproken door de heer G. Verhegge, substituut-Prokureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent over « Marginale beschouwingen bij een gerechtelijke opdracht in Ruanda-Urundi » en welke nadien verscheen in nr 10 van het Rechtskundig Weekblad.

Na deze voordracht had de reeds traditioneel geworden receptie door het bestuur plaats in de zaal van de Tuchtraad waarna 's avonds een banket volgde.

Op dinsdag 21 november 1961 was het de heer Prokureur des Konings F. de Paige uit Turnhout, welke een zeer interessante voordracht hield over « De Dreyfus Affaire », waarbij hij volledig nieuwe gezichtspunten op dit beroemde proces opende voor de aanwezigen wie hij trouwens verbaasde door zijn uitzonderlijke kennis van gans deze zaak en die het na afloop der voordracht volledig met hem eens waren betreffende de lessen welke uit deze zaak moesten getrokken worden.

Als laatste activiteit van het jaar 1961 kon de Conferentie van de Jonge Balie een voordracht aanbieden van de heer L. Driessen, Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Tongeren op dinsdag 19 december. Hij sprak over « Het Beroepsgeheim van advocaat en magistraat ». Naast een historisch overzicht van de ontwikkeling van het begrip « beroepsgeheim » kregen de talrijke aanwezigen een uiteenzetting te horen welke ongetwijfeld alle facetten en aspecten van het beroepsgeheim belichtte. Dat het onderwerp en de behandeling ervan de aanwezigen tot het einde toe boeide blijkt zeker wel uit het feit dat na de voordracht verschillende magistraten en confraters met de voordrachtgever nog verder over het onderwerp npraatten en er getracht werd toch een juiste bepaling van het beroepsgeheim te vinden. Het was een voordracht welke zekerlijk dient gepubliceerd te worden omdat ze de Vlaamse wetenschap op die manier nog meer diensten zou kunnen bewijzen.

De Conferentie van de Jonge Balie te Brugge richt op zaterdag 27 januari 1962 vanaf 21 uur een privaat dansfeest in, in de feestzaal van het hotel Portinari, Garenmarkt te Brugge. Avondkledij. Voor deelname dient een bedrag van 100 F gestort op P.C.R. Nr 5218.26 van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge. Bij inschrijving te vermelden indien plaatsbespreking wordt gewenst.

### Conferentie van de Jonge Balie te Leuven

De Conferentie van de Jonge Balie te Leuven kondigt aan dat er op donderdag, 25 januari a.s., te 20.15 u., in de zaal van de Correctionele Rechtbank te Leuven, Justitiepaleis, een voordracht zal gehouden worden door de Heer Omer Grawet van de Vlaamse Televisie, die zal spreken over « Afrika op een keerpunt ».

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig Weekblad

## MEDEDELINGEN

### Mogelijkheid tot eenmaking van het Recht in het kader van een Verenigd Europa

Het kongres dat van 10-12 januari jl. doorging te Gent, verdient stellig dat wij er enig relaas over uitbrengen. Zowel het onderwerp als het hoogstaand niveau der sprekers maakte van dit Vlaams interuniversitair rechtskongres een succes.

De Deken van de Rechtsfaculteit Gent: Prof. Dr R. Dekkers, ving bij de Akademische zitting de serie voordrachten aan. « Eenmaking van het recht », luidde het. In zeer algemene trekken, na een onderscheid gemaakt te hebben tussen éénmaking « in specie », waardoor hij éénsluidendheid van alle wetten verstond, en éénmaking « in genere » of naar soorten, bezag deze eminente jurist de éénmaking achtereenvolgens op verschillende plannen: het west-europese, het plan Oost-West — dit was voor hem de gelegenheid enkele zeer interessante evoluties te schetsen van het Russisch erfrecht (gewijzigd in de loop van het jaar 61) — en eindelijk ook op het vlak der achtergebleven gebieden.

Prof. Mr Van Antal, Rijksuniversiteit Leiden, bezag deze éénmaking vanuit fiscaal oogpunt. Interessant waren zijn beschouwingen gewijd aan de omzetbelasting (overdrachtstaxe) en de daaraan verbonden binnengrenzen. Hij zag in de bestaande grenzen sluizen bedoeld als niveauregeling der verschillende tarieven.

Prof. R. Blanpain, Leuven, behandelde daarna de éénmaking van het sociaal recht eveneens in Europees perspectief. Bij het daarop volgend debat, geleid door Prof. Mr Delva, werd het Europees sociaal Handvest druk besproken en ernstig aan de tand gevoeld.

De twee laatste sprekers van het kongres bevestigden in hun resp. voordrachten de faam, die hen was vooruitgelopen op het gebied van het Communautair recht. Enerzijds Mr Mertens de Wilmars. Hij besprak het Europees recht uit de gezichtshoek van de advocaat. I.d.p. van éénmaking verkoos hij de term « vergemeenschappelijking » vooral van de juridische « background ». Hij zag voornamelijk twee vormen van vergemeenschappelijking — parallelisatie of toenadering der verschillende nationale rechten en — ontstaan van een geheel van communautaire normen. Interessant waren zijn beschouwingen over onderlinge samenwerking tussen nationaal en gemeenschapsrecht.

Anderzijds Mr Verloren van Themaat, directeur-generaal van het directoraat concurrentie van de E.E.G., die als illustratie van de mogelijkheden van het recht van een Verenigd Europa, het mededingingsrecht onder oorschouw nam. De artt. 85 tot 89 verdrag van Rome en de laatste reglementen genomen door de Raad der Ministers van de E.E.G., vormden de hoofdschotel zowel van voordracht als discussie. Prof. Dr. J. Limpens had de gelegenheid enkele vroegere gevallen van éénmaking naar voren te brengen.

Tot besluit willen wij de inrichters van dit interuniversitair rechtskongres gelukwensen omdat zij de toekomstige Vlaamse juristen de gelegenheid hebben geboden geconfronteerd te worden met deze nieuwe tak der Rechtswetenschap, die zich meer en meer aan hen opdringt en zal opdringen in een zeer nabije toekomst.

Pierre De Grootte  
Advokaat (Gent)

## TIJDSCHRIFTEN

### Nederlands Juristenblad : jrg. 1962 - nr. 1 :

J. C. van Oven, De artikelen 1 en 2 van Boek 5, Ontwerp Burgerlijk Wetboek. — A. Goekoop, De Hoge Raad en het toetsingsrecht (met onderschrift Mr. L. Hardenberg). — A. H. Trijbits, Europa, exequatur en openbare orde. — J. J. v. d. Wansem, Het verhaalrecht van de risicodragers ex artikel 95 ongevallenwet. — D. Schut, Eén maal per jaar wordt Bussum ontruimd.

### - nr. 2 :

W. F. G. Van Hattum, Teruggave van gestolen goed. — J. C. Van Oven, Jhr. Mr. W. M. de Brauw †. — K. M. Mathuizen, Mr. Th. Muller Massis †. — J. Valkhoff, Rechterlijk matigingsrecht. — H. G. Stibbe, Ned. Wetboeken uitgegeven door J. A. Fruin. — J. H. Willems, Juridisch denken en rechtsgevoel. — S. L. F. De Hartogh, Juridisch denken en rechtsgevoel.

### Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1962 - nr. 4705 :

J. Eggens, Iets over de verhouding van wet en recht, in verband met « ongerechtvaardigde verrijking » en « misbruik van dwangpositie » (II, slot). — G. A. Jansen op de Haar, Bezit buiten het zakenrecht en bescherming van derden te goeder trouw.

### Ars Aequi : jrg. 1961 - nr. 3 :

A. Van Iperen, Gevangenisstraf als echtscheidingsgrond in het B.W. — H. Th. Lopez, Is compensatie met belastingschulden toegelaten? — B. Hermesdorf, Bondigheid. — A. Wendels, Wetgeving. — J. Wiarda, Antwoord rechtsvraag 64. — J. Wiarda, Rechtsvraag 66.

### Journal des Tribunaux : jrg. 1962 - nr. 4346 :

P. De Visscher, Défense de l'O.N.U.

### Revue Générale des Assurances et des Responsabilités : jrg. 1961 - nr. 10 :

Rechtspraak.

### Recueil Dalloz : jrg. 1962 - nr. 2 :

J. Larguier, L'alcool, la police et le sang.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD